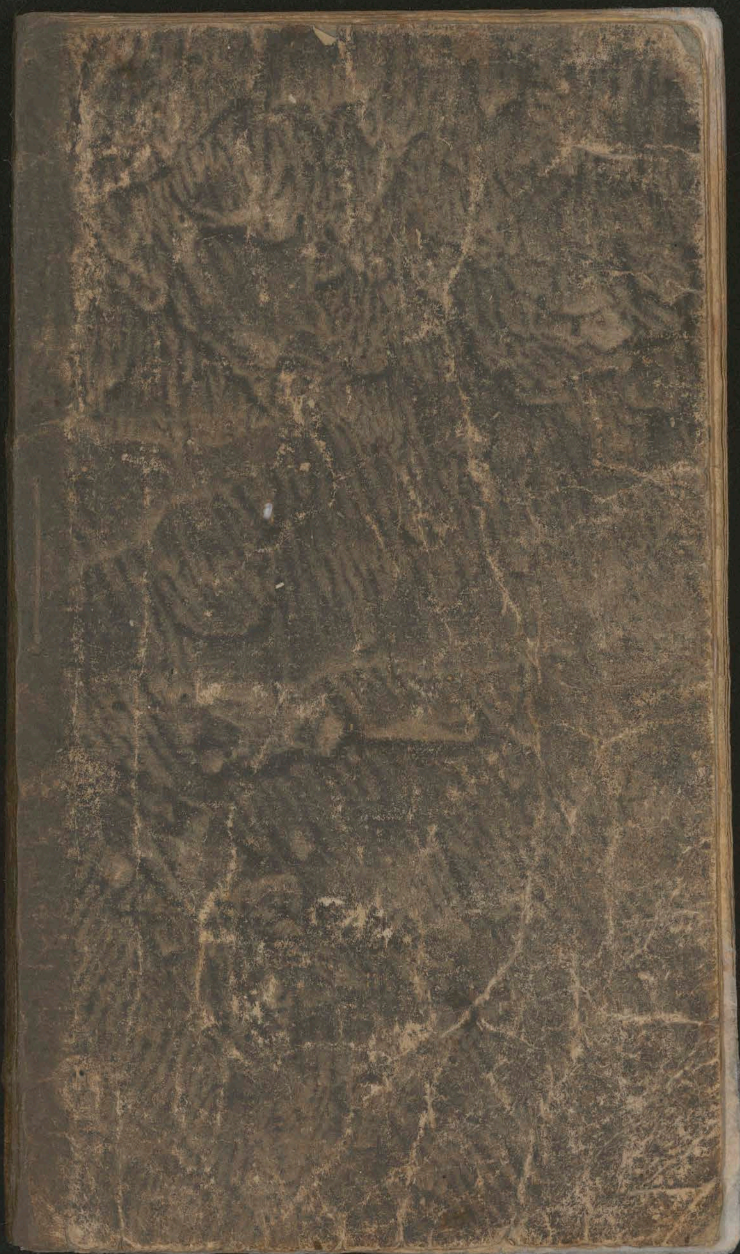







Henryk Michałowski



# ÆLII DONATI

## VETUSTISSIMI GRAMMATICI ELEMENTA

Una cum Explicatione polonica nunc primum in meliorem & faciliorem methodum reducta novisq; ſententiis

**ILLUSTRATA**



CRACOVIAE

Typis Annæ Dziedzicka et Succes. 1791.

( *** † *** )

PArtes Orationis quot ſunt? *Części mowy wiele ieſt?* Octo *Ośm?* Quæ? *Które?* Nomen, *Imię*, Pronomen, *Nazwisko*, Verbum, *Słowo*, Participium, *Uczęſtnik*, Adverbium, *Przysłowie*, Conjunctio, *Złączenie*, Præpositio, *Przekładanie*, Interjectio, *Wdanie*, Nomen quid eſt? *Imię co ieſt?* Pars Orationis, *Część mowy*, per caſus, *przez ſpadki*, declinabilis, *ſtaczaiąca się*, rem sine tempore significans, *rzecz bez czaſu znacząca*, propriè, *właśnie*, ut Roma, *iako Rzym*, Tyberis, *Tyber*, communiter, *poſpolicie*: ut Urbs, *iako Miaſto*, Flumen, *rzeka*, Nomen quot habet accidentia? *Imię wiele ma przymiotów?* ſex, *ſześć*, Figura, *Wyobrażenie*, Species, *Kſztałt*, Genus, *Rodzay*, Declinationem, *Staczanie*, Numerum, *Liczbę*, Caſum, *Spadek*. Comparatio his additur, *Przyrownywanie do tych przydaie się*, ſolis Adjectivis comparabilibus ſerviens, *ſamym Imionom przydatnym przyrownywaiącym się służące*. Quot ſunt gradus comparationis? *Wiele ieſt ſtopniow przyrownywania?* tres, *trzy*, Positivus, *Przedni*, ut doctus, *iako uczony*, Comparativus, *Przyrownywaiący*, ut doctior, *iako uczeńſzy*, Superlativus, *Przewyżſzaiący*, ut doctiſsimus, *iako nayuczeńſzy*. Quæ Nomina comparantur? *Które się Imiona przyrownywaią?* ſola Adjectiva, *ſame Przydatne*, quorum significatio, *których znaczenie*, augeri vel minui,

przy-

*przyczynić albo umnieyſzyć się może*, ut perfectus, *iako doskonały*, perfectior, *doskonalſzy*, perfectiſsimus, *naydoskonalſzy*.

Comparativus gradus, *Przyrownywaiący ſtopień*, cui Caſui ſervit? *ktoremu ſpadkowi służy?* Ablativo utriusque numeri, *Odbieraiącemu oboiey liczby*, ſine præpoſitione, *bez przekładania*, quomodo? *iako?* dicimus enim, *mowiemy bowiem*, fortior illo, *mocnieyſzy nad niego*, vel fortior aliis *mocnieyſzy nad inſzych*, Superlativus quem habet caſum? *Przewyżſzaiący ktory ma ſpadek?* Genitivum pluralem, *Rodzący wielkiey liczby*, aut Ablativum cum præpoſitione de, e, ex, *albo odbieraiący z przekładaniem* Z, aut Genitivum ſingularem collectivum, *albo Rodzący małey liczby zbieraiący*, dicimus enim, *mowiemy bowiem*, Doctiſsimus Pöëtarum fuit Virgilius, *Nayuczeńſzy z Wierſzopiſów był Wirgiliuſz*, vel eloquentiſsimus ex Oratoribus fuit Cicero, *albo naywymownieyſzy z Kraſomowców był Cyceron*, optimus Romanæ Gentis, *naylepſzy z Rzymskiego Narodu.* Genera Nominum quot ſunt? *Rodzaiów Imion wiele ieſt?* ſex, *ſześć*, Maſculinum, *Męski*, ut hic Magiſter, *iako ten Miſtrz*, Fæminum, *Niewieści*, ut hæc Menſa, *iako ten Stoł*, Neutrum, *Oddzielny*, ut hoc Scamnum, *iako ta Ława*, Omne, *Wſzelki*, ut hic, & hæc, & hoc felix, *iako ten, i ta, i to, ſzczęśliwe*, Commune, *Poſpolity*, ut hic & hæc fortis, *iako ten, i ta mo-*

 *cna*,

*cna*, & hoc forte, *i to mocne*, Dubium, *wątpliwy*, ut hic vel hæc dies, *iako ten dzień*. Eſt etiam genus Epicœnum, *ieſt też rodzay ptaſzy*, ideſt promiſcuum, *to ieſt mieſzany*, quod ſub genere Maſculino vel fæminino continetur, *który się pod rodzaiem Męskim albo Niewieściem zamyka*, ut hic paſser, *iako ten wrobel*, hæc Aquila, *ten Orzeł*, muſtella, *łaska*, milvus, *kania*, anſer, *geś*. Figura eſt triplex, *Wyobrażenie ieſt troiakie*, ſimplex ut ductio, *proſte iako prowadzenie*, composita ut inductio, *złożone iako wprowadzenie*, decomposita ut ſuperinductio, *więcey niż złożone, iako przyprowadzenie*, Species ſunt duæ, *kſztałtow ſą dwa*, primitiva ut ferrum, *początkowy iako żelazo*, derivativa ut ferrius, *pochodzący iako żelazny*. Numeri Nominum ſunt duo. *Liczby Imion ſą dwie* ſingularis, *iedna albo mała*, ut hic Dominus, *iako ten Pan*, pluralis, *wielka*, ut hi Domini, *iako ci Panowie*. Nomen eſt duplex, *Imię ieſt dwoiakie*, Subſtantivum ut homo, *Iſtotne iako człowiek*, Adjectivum ut devotus, *Przydatne iako nabożny*. Nomen Subſtantivum eſt duplex, *Imię iſtotne ieſt dwoiakie*, Proprium, *właſne*, ut Cracovia, *iako Krakow*, Appellativum, ut Regnum, *Poſpolite iako Króleſtwo*. Nomen Adjectivum eſt duplex, *Imię przydawaiące ieſt dwoiakie*, comparabile, *przyrownywaiące się*, ut pulcher, *iako piękny*, pulchrior, *pięknieyſzy*, pulcherimus, *naypięknieyſzy*, incom-

para-

parabile, *które się nie komparuie*, ut argenteus, *iako srebrny*. Casus in Nomine sunt sex, *Spadków w Imieniu iest sześć*, Nominativus, *Mianuiący*, Genitivus, *Rodzący*, Dativus, *Dawaiący*, Accusativus, *Oskarżaiący*, Vocativus, *Wzywaiący*, Ablativus, *Odbieraiący*, *albo oddalaiący*. Nomina declinantur hoc modo, *Imiona staczaią się tym sposobem*.

SChola Nomen appellativum, *Szkoła Imię pospolite*, Generis Fæmini, *Rodzaiu Niewieściego*, Figuræ simplicis, *Wyobrażenia prostego*, Declinationis primæ, *Staczania pierwszego*, Numeri singularis, *Liczby iedney*, quæ declinatur sic, *która się stacza tak*.

Numero Singulari *w Małey Liczbie*.

Nominativo hæc Schola, *W mianuiącym spadku ta Szkoła*,
Genitivo hujus Scholæ, *w Rozd: tey Szkoły*.
Dativo huic Scholæ, *w Dawaią: tey Szkole*.
Accusativo hanc Scholam, *w Oskarżaiącym tę Szkołę*.
Vocativo o Schola, *w Wzywa: o Szkoło*.
Ablativo ab hac Schola, *w Odbieraiącym albo Oddalaiącym od tey Szkoły*.

Numero Plurali *w wielkiey Liczbie*.

Nominativo hæ Scholæ, *w Mianu: te Szkoły*.
Genit: harum Scholarum, *w Rodz: tych Szkoł*.
Dativo his Scholis, *w Dawa: tym Szkołom*.
Accusa: has Scholas, *w Oskarża: te Szkoły*.

Vocativo ô Scholæ, *w Wzywaią: o Szkoły.*
Ablat: ab his Scholis, *w Odbieraiącym ſpadku albo oddalaiącym od tych Szkoł.*

Dominus Nomen appellativum, *Pan Imię poſpolite*, Generis Maſculini, *Rodzaiu Męskiego*, Figuræ ſimplicis, *Wyobrażenia proſtego*, Declinationis ſecundæ, *Stacza nia drugiego*, qui declinatur ſic, *który się ſtacza tak.*

Numero Singulari *w małey Liczbie.*

Nominat: hic Dominus, *w Mianuią: ten Pan.*
Genit: hujus Domini, *w Rodz: tego Pana.*
Dativo huic Domino, *w Dawa: temu Panu.*
Accuſat: hunc Dominum, *w Oskar: tego Pana.*
Vocativo ô Domine, *w Wzywa: o Panie.*
Ablativo ab hoc Domino, *w Odbier: od tego Pana.*

Numero Plurali *w Wielkiey Liczbie.*

Nominativo hi Domini, *w Mianu: ci Panowie.*
Genit: horum Dominorum, *w Rodz: tych Panów.*
Dativo his Dominis, *w Dawan: tym Panom.*
Accus: hos Dominos, *w Oskarż: tych Panów.*
Vocativo ô Domini, *w Wzywan: o Panowie.*
Ablati: ab his Dominis, *w Odbier: od tych Panów.*

Scamnum Nomen appellativum, *Ława Imię poſpolite*, Generis Neutrius, *Rodzaiu oddzielnego*, Figuræ ſimplicis, *Wyobrażenia proſtego.* Declinationis 2dæ. *Staczania drugiego*, quod declinatur ſic, *która się ſtacza tak.*

Nume-

Numero Singulari *w Małey Liczbie.*

Nominativo hoc Scamnum, *w Mianu: ta Ława.*
Genitiv: hujus Scamni, *w Rodz: tey Ławy.*
Dativo huic Scamno, *w Dawu: tey Ławie.*
Accusat: hoc Scamnum, *w Oskar: tę Ławę.*
Vocativo ô Scamnum, *w Wzywa: o Ławo.*
Ablativo ab hoc Scamno, *w Odbie: od tey Ławy.*

Numero Plurali *w Wielkiey Liczbie.*

Nominativo hæc Scamna, *w Mianu: te Ławy.*
Genit: horum Scamnorum, *w Rodz: tych Ław.*
Dativo his Scamnis, *w Dawa: tym Ławom.*
Accusat: hæc Scamna, *w Oskarż: te Ławy.*
Vocativo ô Scamna, *w Wzywai: o Ławy.*
Ablativo ab his Scamnis, *w Odbier: od tych Ław.*

Sermo Nomen appellativum, *Mowa Imię pospolite*, Figuræ simplicis, *Wyobrażenia prostego*, Generis Masculini, *Rodzaiu Męskiego.* Declinationis tertiæ, *Stacżania trzeciego*, qui declinatur sic, *która się stacza tak.*

Numero Singulari *w małey Liczbie.*

Nominativo hic Sermo, *w Mianu: ta Mowa.*
Genit: hujus Sermonis, *w Rodz: tey Mowy.*
Dativo huic Sermoni, *w Dawa: tey Mowie.*
Accusat: hunc Sermonem, *w Oskar: tę Mowę.*
Vocativo ô Sermo, *w Wzywa: o Mowo.*
Ablativo ab hoc Sermone, *w Odbier: od tey Mowy.*

Numero Plurali *w wielkiey Liczbie.*

Nominativo hi Sermones, *w Mianu: te Mowy.*

Genit:

Genit: horum Sermonum, *w Rodz: tych Mòw.*
Dativo his Sermonibus, *w Dawa: tym Mowom.*
Accuſat: hos Sermones, *w Oskarż: te Mowy.*
Vocativo ô Sermones, *w Wzywa: o Mowy.*
Ablati: ab his Sermonibus, *w Odbier: od tych Mòw.*

Imago Nomen appellativum, *Obraz Imię poſpolite,* Generis Fæminini, *Rodzaiu Niewieściego*, Declinationis tertiæ, *Staczania trzeciego*, quæ declinatur ſic, *ktòry się ſtacza tak.*

Numero Singulari *w Maley Liczbie.*

Nominativo hæc Imago, *w Mianu: ten Obraz.*
Genit: hujus Imaginis, *w Rodz: tego Obrazu.*
Dativo huic Imagini, *w Dàw: temu Obrazowi.*
Accuſat: hanc Imaginem, *w Oskarżen: ten Obraz.*
Vocativo ô Imago, *w Wzywa: o Obrazie.*
Ablat: ab hac Imagine, *w Odbier: od tego Obrazu.*

Nnmero Blurali *w wielkiey Liczbie.*

Nominativo hæ Imagines, *w Mianu: te Obrazy.*
Geniti: harum Imaginum, *w Rodz: tych Obrazòw.*
Dativo his Imaginibus, *w Dawa: tym Obrazom.*
Accus: has Imagines, *w Oskarż: te Obrazy.*
Vocativo ô Imagines, *w Wzywa: o Obrazy.*
Ablat: ab his Imaginibus, *w Odb: od tych Obrazòw.*

Fructus Nomen appellativum, *Pożytek Imię poſpolite*, Figuræ ſimplicis, *Wyobrażenia proſtego*, Generis Masculini, *Rodzaiu Męskiego*, Declinatur ſic, *ktòry się ſtacza tak.*

Nume-

Numero Singulari *w Liczbie małey.*

Nominat: hic Fructus, *w Mianu: ten Pożytek.*
Genit: hujus Fructus, *w Rodz: tego Pożytku.*
Dativo huic Fructui, *w Dawa: temu Pożytko:*
Accusat: hunc Fructum, *w Oskarż: ten Pozytek.*
Vocativo ô Fructus, *w Wzywa: o Pożytku.*
Ablat: ab hoc Fructu, *w Odb: od tego Pożytku.*

Numero Plurali *w wielkiey Liczbie.*

Nominativo hi Fructus, *w Mianu: te Pożytki.*
Geniti: horum Fructuum, *w Rodz: tych Pożytków.*
Dativo his Fructibus, *w Dawa: tym Pożytkom.*
Accusat: hos Fructus, *w Oskarż: te Pożytki.*
Vocatio ô Fructus, *w Wzywan: o Pożytki.*
Ablat: ab his Fructibus, *w Odbier: od tych Pożytk.*

Res Nomen appellativum, *Rzecz Imię pospolite* Generis Fæmini, *Rodzaiu Niewieściego*, Declinationis quintæ, *Staczania piątego*, quæ declinatur sic, *która się stacza tak.*

Numero Singulari *w Małey Liczbie.*

Nominativo hæc Res, *w Mianu: ta Rzecz.*
Genitivo hujus Rei, *w Rodz: tey Rzeczy.*
Dativo huic Rei, *w Dawan: tey Rzeczy.*
Accusativo hanc Rem, *w Oskarż: tę Rzecz.*
Vocativo ô Res, *w Wzywa: o Rzecz.*
Ablativo ab hac Re. *w Odbier: od tey Rzeczy.*

Numero Plurali *w Liczbie Wielkiey.*

Nominativo hæ Res, *w Mianu: te Rzeczy.*
Genitivo harum Rerum, *w Rodz: tych Rzeczy.*

Dati-

Dativo his Rebus, *w Dawan: tym Rzeczom.*
Accuſat: has Res, *w Oſkarż: te Rzeczy.*
Vocativo ô Res, *w Wzywa: o Rzeczy.*
Ablativo ab his Rebus *w Odb: od tych Rzeczy.*

Prima Declinatio quot habet Terminationes? *Pierwſze ſtaczanie wiele ma kończonych ſyllab?* quinque, *pięć*, a, ùt Pòéta, *iako Wierſzopisz*, e, ùt Pentecoſte, *iako Swiątki*, as, ùt Thomas, *iako Tomaſz*, es, ùt Palatinides, *iako Woiewodzic*, am ùt Adam, *iako Adam.* Quæ eſt agnitio primæ Declinationis, *Które ieſt poznanie pierwſzego Staczania?* hæc eſt, *to ieſt*, cujus Genitivus singularis terminatur in æ diphtongum, *którego Rodzący ſpadek iedney liczby kończy się na dwoygłośną literę*, & pluralis in arum longum, *á w wielkiey liczbie á przedłużoną ſyllabę.*

Secunda Declinatio, *Wtore Staczanie*, quot terminationes habet? *wiele ſyllab kończonych ma?* ſeptem, *siedm*, quas? *które?* er, ir, ur, us, eus, um, ud, *te wſzyſtkie tu położone:* da exemplum, *pokasz przykład:* er, ùt liber, *iako Książka*, ir, ùt Vir, *iako Mąż*, ur, ùt ſatur, *iako naſycony*, us, ùt calamus, *iako pioro*, eus, ùt Thadeus, *iako Tadeuſz*, um, ùt Templum, *iako Kościoł*, ud, ùt al ud, *iako inſza rzecz.* Quæ eſt agnitio ſecundæ Declinationis? *Które ieſt poznanie drugiego Staczania?* hæc eſt? *to ieſt*, cujus Genitivus singularis terminatur in i, longum, *którego Rodzący ſpadek*,

*licz-*

*liczby małey kończy się ná* i, *przedłużoną literę* & pluralis in orum, itidem longum, *wielkiey także liczby na przedłużoną.* Quando Nominativus terminatur in er, ir, ur, um, ud, *kiedy Mianuiący ſpadek kończy się na te ſyllaby*, similis illi erit vocativus, *podobny iemu będzie wzywaiący.* Quando autem Nominativus terminatur in us, *Kiedy zaś Mianuiący ſpadek kończy się ná* us, Vocativus mutatur in e, *Wzywaiący odmienia się ná* e, ùt ſerve, *iako ſługo*, quando Nominativus Nominum propriorum terminatur, in jus, *kiedy Mianuiący ſpadek Imion własnych kończy się ná* jus, objicitur us in fine, *odrzuca się* us *na końcu*, ùt Antonius, *iako Antoni*, Cantius, *Kanty. Jako te świadczą Imiona.* Nomina vero appellativa & adjectiva. *Imiona zaś poſpolite i przydatne*, quæ terminantur in jus, *które się kończą tak*, habent Vocativum in e, *maią Wzywaiący ſpadek na* e, ùt Cancellarius, Cancellarie, *iako Kanclerz, Kanclerzu*, Notarius, Notarie, egregie, *Piſarz Piſarzu grzeczny*, Nomina autem propria & Sacra, *Imiona własne i Swięte*, quæ terminantur in ens. *które się tak kończą*, habent Vocativum in e, *maią Wzywaiący ſpadek na* e, ùt Bartholomæus, Bartholomæe, Thadæus, Thadæe, *iako te Imiona pokazuią.* Prophana autem Nomina propria in eus, definentia. *Swieckie zaś Imiona własne tak kończące się*, habent Vocativum caſum, *maią Wzywaiący ſpadek* in u, ùt Thydeus Thydeu, *tak iako Tydeuſzu*, præter Melibæum, *oprocz Melibeuſza.*

Tertia Declinatio, *Trzecie Staczanie*, quot habet terminationes? *Wiele ma ſyllab kończących?* plurimas: *naywięcey*: Literas autem terminales habet tredecem. *Liter zaś kończonych ma trzynaście*, a, c, d, e, i, l, m, n, o, r, s, t, x, *te wſzyſtkie tu położone porządkiem*, a, ùt Stemma, *iako Herb*, c, ùt lac, *iako mleko*, d, ùt David, *iako Dawid*, e, ùt ſedile, *iako ſtołek*, i, ùt ſenapi, *iako gorycżka*, l, ùt mel, *iako miod*, m, ùt centum, *iako ſto*, n, ùt limen, *iako prog*, o, ùt homo, *iako człowiek*, r, ùt labor, *iako praca*, s, ùt Civitas, *iako Miaſto*, t, ùt caput, *iako głowa*, x, ùt felix, *iako ſzczęśliwy*. Quæ eſt agnitio tertiæ Declinationis, *Które ieſt poznanie trzeciego ſtaczania*, hæc eſt, *to ieſt*, cujus ſingularis terminatur in is breve, *Którego Rodzący ſpadek małey liczby kończy się tak*, & pluralis in um longum, *á w wielkiey liczbie tak*, ùt Pater, Patris, Patrum, *iako ten pokazuie przykład*.

Quarta Declinatio quot habet terminationes? *Czwarte ſtaczanie wiele ma kończonych ſyllab?* duas, *dwie*, quas? *które?* us, & u, *te obiedwie*, us, ùt ſenſus, *iako zmysł*, u, ùt gelu, *iako mroz*. Quæ eſt agnitio quartæ Declinationis? *które ieſt poznanie czwartego Staczania?* hæc eſt, *to ieſt*, cujus Genitivus ſingularis terminatur in us longum, *ktorego Rodzący ſpadek liczby iedney tak się kończy*,

& plu-

& pluralis in uum longum, *á wielkiey liczby w tę syllabę*, ùt casus, hujus casus, horum casuum, *przedłużoną według tego.*

Quinta Declinatio quot habet terminationes? *Piąte Staczanie wiele ma syllab kończonych?* unam tantum, *iednę tylko*, quam? *którą?* es ùt dies, *iako dzień.* Quæ est agnitio quintæ Declinationis? *Które iest poznanie piątego staczania?* hæc est, *to iest*, cujus Genitivus singularis terminatur in ei divisas literas, *którego Rodzący spadek liczby kończy się na te rozdzielne litery*, ùt hic, vel hæc dies, hujus diei, & pluralis in erum, *á w wielkiey liczbie na te syllaby*, ùt hi dies, horum dierum, *według tego przykładu.*

Pronomen quid est? *Nazwisko co iest?* est Pars Orationis declinabilis, *iest część mowy staczaiąca się*, loco Nominis posita, *miasto Imienia położona*, Personam signnificans, *Osobę znaczącą*, ùt Ego, *iako Ja*, Tu, *Ty*, Ille, *On*. Quot sunt Pronominis accidentia? *Wiele iest Nazwiska przypadków?* septem, *siedm*, quæ? *które?* Figura, *Wyobrażenie*, Species, *Kształt*, Persona, *Osoba*, Genus, *Rodzay*, Declinatio, *Staczanie*, Numerus, *Liczba*, Casus, *Spadek*. Figuræ sunt tres, *Wyobrażenia są troie*, simplex, *proste*, ùt Ego, *iako Ja*, Composita, *Złożone*, ùt ego ipse, *iako ia sam*, Decomposita, *Więcey niż złożone*, ùt ego metipse,

*iako*

ako ia ſamże. Species ſunt duæ, Kſztałtów ieſt dwa, Primitiva, Początkowy, ùt Ego, iako Ja, Tu. Ty, Sui, Siebie, Derivativa, Pochodzący, ùt meus, iako moy, tuus, twoy, ſuus, ſwoy. Perſonæ ſunt tres, Oſob ieſt trzy, prima ut Ego, pierwſza iako Ja, Nos, My, ſecunda, wtora, ùt Tu, iako Ty, Vos, Wy, tertia, trzecia, ùt Ille, iako On, ùt Illi, iako Oni, Genera in Pronomine ſunt quartuor, Rodzaiow w Nazwisku ieſt cztery. Maſculinum ùt iſte, Męski iako ten, qui, ktory, Fœminum, Niewieśći, ùt ista, iako ta, quæ, ktora, Neutrum, Oddzielny, ùt illud, iako to, quot, ktore, Omne, Wſzelkie, ùt Noſtras, iako Naſzyniec, Veſtras, Waſzyniec, Cujas, zkąd rodem. Declinationes ſunt quinque, Staczania ieſt pięcioro, ùt prima, iako pierwſze. Secunda, Drugie, Tertia, Trzecie, Quarta, Czwarte, Quinta, Piąte. Numeri ſunt duo, Liczby ſą dwie, ſingularis, iedna, ùt noſter, iako naſz. Pluralis wielka, ùt noſtri, iako naſi. Caſus ſunt ſex, Spadków ieſt ſześć. Nominativus, Mianuiący, Genitivus, Rodzący, Dativus, Dawaiący, Accuſativus, Oskarżaiący, Vocativus, Wzywaiący, Ablativus, Odbieraiący.

Ego Pronomen finitivum, Ja Nazwisko zamierzone, Generis omnis, Rodzaiu wſzelkiego, Numeri ſingularis, Liczby małey, Figuræ ſimplicis, Wyobrażenia proſtego, Speciei primitivæ, Kſztałtu początkowego, Perſonæ primæ, Oſoby pierwſzey, ſic declinabilis, tak się ſtaczaiący.

| | |
|---|---|
| Numero Singulari | w matey Liczbie. |
| Nominativo Ego | w Mianu: ſpadku Ja. |
| Genitivo mei v. mis | w Rodz: mnie. |
| Dativo mihi | w Dawa: mnie. |
| Accuſativo me | w Oskar: mnie. |
| Vocativo caret | w Wzywa: nie ma. |
| Ablativo à me | w Odbier: odemnie. |
| Numero Plùrali | w wielkiey Liczbie. |
| Nominativo Nos | w Mianuiącym My. |
| Genit: noſtrum v. noſtri | w Rodzącym nas. |
| Dativo nobis | w Dawaiącym nam. |
| Accuſativo nós | w Oskarż: nas. |
| Vocativo caret | w Wzywa: nie ma. |
| Ablativo à nobis | w Odbier: od nas. |
| Numero Singulari | w Matey Liczbie. |
| Nominativo Tu | w Mianuiącym Ty. |
| Genitivo tui v. tis | w Oddz: ciebie. |
| Dativo tibi | w Dawa: tobie. |
| Accuſativo te | w Oskarż: ciebie. |
| Vocativo ô tu | w Wzywa: o ty. |
| Ablativo á te | w Odbier: od ciebie. |
| Numero Plurali | w Wielkiey Liczbie. |
| Nominativo Vos | w Mianuiącym Wy. |
| Genitivo veſtrum v. veſtri | w Rodzącym was. |
| Dativo vobis | w Dawa: wam. |
| Accuſativo vos | w Oskarż: was. |
| Vocativo ô vos | w Wzywan: o wy. |
| Ablativo á vobis | w Odbier: od was. |

Ver-

Verbum quid est? *Słowo co iest?* est pars Orationis, *iest część Mowy*, quæ conjugatur, *ktora się sprzęga*, per modos, *przez sposoby*, Tempora, *czasy*, Numeros, *Liczby*, & Personas, *y Osoby*, ùt scribo, *iako piszę*, laboro *pracuię*, rogo *proszę*, rogor *proszą mnie*. Quotuplex est Verbum? *Wielorakie iest słowo?* ratione Personæ, *względem Osoby*, duplex, *dwoiakie*, Personale, *Osobiste*, & impersonale, *y nieosobiste*. Verbum personale est, *słowo osobiste iest*, quod conjugatur, *ktore się sprzęga*, per tres Personas, *przez trzy Osoby*, ùt ego studeo, *iako ia uczę się*, tu studes, *ty uczysz się*, ille studet, *on uczy się*. Et pluraliter, *A w wielkiey liczbie*, nos studemus, *my uczemy się*, vos studetis, *wy uczycie się*, illi student, *oni uczą się*. Verbum impersonale est, *Słowo nie osobiste iest*, quod tantum conjugatur, *ktore się tylko sprzęga*, per unam Personam tertiam, *przez iedną Osobę trzecią*, in numero Singulari, *w liczbie małey*, ùt pudet, *iako wstydzi się*, piget, *leni się*, pænitet, *żal mi*. Quotuplex est Verbum? *Wielorakie iest słowo?* ratione Conjugationis, *względem Złączenia albo sprzężenia*, duplex, *dwoiakie*. Analogum *Rowne*, ùt video, *iako widzę*, & Anomalum *y nierowne*, ùt sum, *iako iestem*, fero *noszę*. Item est triplex. *Znowu iest troiakie*. Abundans, *Obfituiące*, defectivum, *niedostatnie*, & medium, *y srzednie*. Verbum ratione constructionis est duplex, *Słowo*

*wzglę-*

*względem składania ieſt dwoiakie.* Abſolutum, *Doskonałe*, & Translativum, *y Przemiiaiące.* Ratione rei significatæ est triplex, *Względem rzeczy znaczącey ieſt troiakie*, Subſtantivum, *Iſtotne.* Vocativum, *Wzywaiące.* & Adjectivum, *y Przydawaiące.* Quot ſunt in Verbo Accidentia? *Wiele ieſt w Słowie Przypadków?* octo, *ośm*, Figura, *Wyobrażenie*, Species, *Kſztałt*, Genus, *Rodzay*, Cojugatio, *Sprzążenie*, Modus, *Spoſob*, Tempus, *Czas*, Numerus, *Liczba*, Perſona, *Oſoba.* Figuræ ſunt tres, *Wyobrażenia ieſt troie*, ſimplex, *proſte*, ùt noſco, *iako znam*, composita, *złożone*, ùt cognoſco, *iako poznaię*, decompoſita, *więcey niż złożone*, ùt recognosco, *iako rozeznaię.* Species ſunt duæ, *Kſztałtow ieſt dwa*, primitiva, ùt clareo, *początkowy iako słynę*, derivativa, ùt claresco, *pochodzący także iako słynę, albò iaśnieię.* Genera in verbo ſunt quinque, *Rodzaiow w słowie ieſt pięć*, Activum, *Sprawuiący*, ùt moneo, *iako napominam*, paſsivum, *cierpiący*. ùt moneor, *iako napominaią mnie*, neutrum, *oddzielny*, ùt ſedeo, *iako siedzę*, deponens, *pokładaiący*, ùt loquor, *iako mowię*, revertor, *wracam się*, commune, *poſpolity*, ùt moror, *iako bawię się.* Conjugationes ſunt quatuor, *Sprzążenia ieſt czworo*, prima, *pierwſze*, ùt excuſo, *iako wymawiam*, ſecunda, *wtore*, ùt habeo, *iako mam*, tertia, *trzecie*, ùt accipio, *iako biorę*, quarta, *czwarte*, ùt ſcio, *iako wiem. albo umiem.*

Quid

Quid est prima Conjugatio? *Coż ieſt pierwſze Sprząženie?* Est quæ habet ſecundam Perſonam, *Jest ktòte ma drugą Oſobę*, Modi Indicativi, *Spoſobu Ukazuiącego*, temporis præſentis, *czaſu teraźn eyſzego*, numeri singularis, *liczby małey*, desinentem in as longum, *kończącą się tak*, & infinitivum in are, *á nieograniczony ſposob tak*, ùt laudo laudas laudare, *chwalę*.

Quid est ſecunda Conjugatio? *Coż iest wtore Sprząženie?* Est quæ habet ſecundam Perſonam, *Jest ktore ma drugą Oſobę*, Modi Indicativi, *Spoſobu Ukazuiącego*, temporis præſentis, *czaſu teraźnieyſzego*, Numeri singularis, *liczby małey*, deſinentem in es longum, *kończą się na tę ſyllabę przedłużoną*, & infinitivum in ere, *á nieograniczony ſpoſob tak*, ùt rideo, rides, ridere *śmieię się*.

Quid est tertia Conjugatio? *Coż iest trzecię Sprząženie?* Est que habet ſecundam Perſonam, *Jest ktore ma drugą Oſobę*, Modi Indicativi *Spoſobu Ukazuiącego*, temporis præſentis, *czaſu teraźnieyſzego*, numeri singularis, *liczby małey*, desinentem in is breve, *kończącą się na tę ſyllabę ukroconą*, & infinitivum in ere, *á nieograniczony ſpoſob tak*, ùt quæro, quæris, quærere, *ſzukam*.

Quid est quarta Conjugatio? *Coż ieſt czwarte Sprząženie?* Est quæ habet ſecundam Perſonam, *Jest ktore ma drugą Oſobę*. Modi Indicativi *Spoſobu Ukazuiącego*, temporis præſentis, *czaſu te-*

raźnieyszego, numeri singularis, liczby małey; desinentem in is longum, kończącą się na tę syllabę przedłużoną, & infinitivum in ire, a nieograniczony sposób tak; ut audio, audis, audire, słyszę.

Modi sunt septem, Sposobów iest siedm; Indicativus, Ukazujący, Imperativus, Roskazujący, Subjunctivus, Złączający, Optativus, Żądający, Potentialis, Mogący, Permissivus, Dopuszczający, & Infinitivus, y Nieograniczony, Tempora sunt quinque, Czasów iest pięć. Præsens, Teraźnieyszy, Præteritum imperfectum Przeszły niedoskonały, Præteritum perfectum, Przeszły doskonały, Præteritum plusquam perfectum, Przeszły więcey niż doskonały, & Futurum, y Przyszły, Numeri sunt duo, Liczby są dwie, singularis, mała, ut pingo, iako maluię, Pluralis, Wielka, ut pingimus, iako maluiemy. Personæ sunt tres, Osób iest trzy, prima ut ego dico, pierwsza iako mowię, nos dicimus, my mowiemy, secunda, druga, tu dicis, ty mowisz, vos dicitis, wy mowicie, tertia, trzecia, ille dicit, on mowi, illi dicunt, oni mowią.

Participium quid est? Uczestnik co iest? Pars orationis declinabilis, Część mowy stączaiącey się; Accidentia Nominis & Verbi habens, Przypadki, Imienia, i słowa maiąca; ut scribens, iako piszący; orans, modlący się. Accidentia sunt septem, Przypadków iest siedm. Figura Wyobrażenie, Tempus, Czas, Significatio, Znamienowanie, Genus, Rodzay; Declinatio, Stączanie, Numerus, Liczba, Casus;

*Spadek.* Figuræ ſunt tres *Wyobrażenia ieſt troie*, simplex, *proſte*, ut dans, *iako daiący*, composita, *złożone*, ut condens, *iako wyſtawiaiący*, decomposita, *więcey niż złożone*, ut abſcondens, *iako ukrywaiący.* Tempora ſunt tria, *Czaſow ieſt trzy*, præſens, *teraźnieyſzy*, ut videns, *iako widzący*, præteritum, *przeszły*, ut viſus, *iako widziany*, futurum, *przyszły*, ut viſurus, *iako maiący widzieć*, videndus, *maiący bydź widziany*, significationes ſunt quatuor, *Znaczenia ieſt czworo*, Activa, *Sprawuiące*, ut mittens, *iako poſyłaiący*, miſsurus, *maiący posłać*, paſsiva, *Cierpiący*, ut miſsus, *iako posłany*, mittendus, *maiący bydź posłany.* Neutralis, *Oddzielne*, ut clamans, *iako wołaiący.* Communis, *Poſpolite*, ut recordans, *iako pamiętaiący.* Genera ſunt quatuor, *Rodzaiow ieſt cztery*, Maſculinum, *Męski*, ut ſcriptus, *iako piſany*, Fæmininum, *Niewieści*, ut ſcripta, *iako piſana.* Neutrum, *Oddzielny*, ut ſcriptum *iako piſane.* Omne, *Wſzelki*, ut faciens, *iako czyniący.* Declinationes ſunt tres, *Stuczania ieſt troie*, prima, *pierwſze*, ſecunda, *drugie*, tertia, *trzecie.* Numeri ſunt duo, *Liczby ſą dwie*, ſingularis, *mała*, ut tenens, *iako trzymaiący*, pluralis, *wielka*, ut tenentes, *iako trzymaiący.* Caſus ſunt ſex ſequentes, *Spadków ieſt ſześć następuiących.*

Numero Singulari *w Małey Liczbie.*

Nomin: hic Legens, *w Mia: ten Czytaiący.*
Geni: hujus legentis, *w Rodz: tego czytaią.*

Dativo huic legenti, w Dawa: temu czytaią
Accuſat: hunc legentem, w Oskar: tego czyta:
Vocativo ô legens, w Wzyw: o czytaiący.
Abla: ab hoc legente vel i, w Odbie: od tego czytá.
Numero Plurali w Wielkiey Liczbie.
Nomina: hi legentes, w Mianu: ci czytaią y.
Gen: horum legentium, w Rodz: tych czytaiących.
Dativo his legentibus, w Dawa: tym czytaią.
Accuſat: hos legentes, w Oskar: tych czyta:
Vocativo ô legentes, w Wzywa: o czytaiący.
Abla: ab his legentibus, w Odbie: od tych czyta.

Adverbium quid est? *Przysłowie co ieſt?* Pars orationis indeclinabilis, *Część mowy nieſtaczaiącey się*, quæ adjuncta Verbo, *która złączona z Słowem*, aut Nomini, *albo Imieniem*; aut Participio, *albo z Uczeſtnikiem*, aut alteri Adverbio, *albo z inſzym Przysłowiem*, ejus significationem determinat, *iego znaczenie kończy*, ut bene studet, *iako dobrze się uczy*, ſemper diligens, *zawſze pilny*. Accidentia in adverbio ſunt tria, *Przypadków w przysłowiu ieſt trzy*. Figura, *Wyobrażenie*, Species, *Kſztałt*, & Comparatio, *y Przyrownanie*. Figuræ ſunt tres, *Wyobrażenia ieſt troie*, ſimplex ut faciliter, *proſte iako łatwo*, composita, *złożone*, ut difficiliter, *iako trudno*, decomposita, *więcey niż złożone*, ut perdifficulter, *iako bardzo trudno*. Species ſunt duæ, *Kſztałtów ieſt dwa*, Primitiva ut nunc ſemper, *Początkowy iako teraz zawſze*. Derivati-

va, *Pochodzący*, ùt breviter perfectè, *iako krotko doskonale*. Gradus comparationis sunt tres, *Stopniow przyrownywania iest trzy*, Positivus, *Przedni*, ùt pulchrè, *iako pięknie*. Comparativus, *Przyrownywaiący*, ùt pulchriùs, *iako piękniey*, Superlativus, *Przewyższaiący*, ùt pulcherimè, *iako naypiękniey*.

Conjunctio quid est? *Złączenie co iest?* Pars Orationis indeclinabilis, *Część mowy niestaczaiącey się*, conjungens, vel etiam disjungens, *złączaiące*, *albo też rozłączaiące*, voces aut sententias, *słowa*, *albo sentencye*, ùt sed, sive, *iako*, *ale*, *lubo*. Conjunctiones Orationis Præpositivi sunt istæ, *złączenia początku pierwey położone są te*, ac, in, an, *czyli* aut, *albo*, namque, *albowiem*, neque, *ani*; quapropter, *przetoż*, quanquam, *aczkolwiek*, & cætera, *y insze słowa*. Conjunctiones Ordinis Postpositivi sunt istæ, *Złączenia porządku potym położonego są te*, autem, *zaś*, enim, *bowiem*, quidem, *zaiste*, quoque, *też*, verò, *zaś*, que *y* vè, *albo nie*, *czyliż*. Conjunctiones Ordinis Communis sunt istæ. *Złączenia Porządku pospolitego są te*, alioquin, *inaczey*, duntaxat, *tylko*, ergo, *więc*, etiamsi, *chociaż*, idcirco, *dla tego*, quia, *bo*, quod *że*, & cætera, *y insze*.

Præpositio quid est? *Przekładanie co iest?* est Vox, *iest Słowo*, quæ aliis Orationis partibus ferè præponitur, *które przed inszemi Mowy czę-*

*ścia-*

*ściami* *prawie położone bywa*, ut, ad, *iako*, *do*, pro, *za*, *y insze*. Præpositiones sunt duplices, *Przekładania są dwoiakie*, aliæ sunt quæ habent Casum Accusativum, *iedne są które maią Spadek Oskarżaiący*, aliæ quæ habent Casum Ablativum, *insze które maią Spadek Odbieraiący*. Accusativum habentes sunt istæ, *Oskarżaiący Spadek maiące są te*, quæ ponuntur cum suo casu, *które się kładą z swoim spadkiem*, ut ad, *iako do*, ad Scholam, *do Szkoły*, apud, *u*, apud Fratrem, *u Brata*, ante, *przed*, ante meridiem, *przed południem*, cis, circum, circiter, circa, *około*, circa occasum Solis, *około zachodu Słońca*, extra Portam, *za Bramą*, infra, *niżey*, infra Mensam, *niżey Stołu*, inter Religiosos, *między Zakonnikami*, inter duas Septimanas, *między dwiema Niedzielami*, juxta legem, *według prawa*, ob spem; *dla nadzieie*, penes parietem, *przy ścianie*, per, *przez*, per diem, *przez dzień*, post Concionem, *po Kazaniu*, præter, *oprocz* præter intentionem, *oprocz intencyi*, prope Ecclesiam, *blisko Kościoła*, propter sanitatem, *dla zdrowia*, secundum opinionem, *według mniemania*, supra vires, *nad siły*, secus viam, *wedle drogi*, trans-fluvium, *z tamtey strony rzeki*, ultra meritum, *nad zasługi*, contra hostem, *przeciwko nieprzyiacielowi*, erga Discipulum, *przeciwko Uczniowi*, adversus & adversum vicinum, *przeciwko sąsiadowi*. Præpositiones Ablativum regentes sunt istæ, *Przekładania*

*pia ſpadek maiące ſą te*, absq; *bez*, absq; conſenſu, *bez pozwolenia*, cum libris, *z książkami*, coram Judice, *przed Sędzią*, de realitate, *o rzetelności*, palam Studiosis, *iawnie przed Studentami*, præ timore, *dla boiaźni*, pro pecuniis, *za pieniądze*, sine amico, *bez przyiaciela*, à Parente, *od Rodzica*, è militibus, *z żołnierzow*, ab igne, *od ognia*, ex aliis, *z inſzych*, abs quolibet, *od każdego*, crure tenus, *po goleni*, in ſcamno, *na ławie*, ſub lapide, *pod kamieniem*, ſupêr fronde, *na gałęzi*.

Quid eſt Interjectio? *Co ieſt wdanie?* est vox indeclinabilis, *ieſt głos nieſtaczaiący się*, affectum animi significans, *affekt umysłu znaczący*, ùt ah, *ach*; euge, *chey*, eja, *nuż*, haha, *chacha*, hei, *hey nieſtetyż*, hem, *czegoż*, heus, *hey ſłysz*, o! utinam, *boday*, papæ, *hawey*, vah, *otoż oto tobie*, væ, *biada*.

Laudo Verbum Activum, *Chwalę ieſt Słowo ſprawuiące*, figuræ simplicis, *wyobrażenia proſtego*, Modi Indicativi, *Spoſobu Ukazuiącego*, temporis præſentis, *czaſu teraźnieyſzego*, Numeri singularis, *Liczby małey*, Perſonæ primæ, *Oſoby pierwſzey*, Conjugationis primæ, *Sprzężenia pierwſzego*, quod conjugatur sic, *które się ſprzęga tak*.

Ego laudo, *Ja chwalę*, tu laudas, *ty chwaliſz*, ille laudat, *on chwali*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos laudamus, *my chwalemy*, vos laudatis, *wy chwalicie*, illi laudant, *oni chwalą*. Præteritum imper-

imperfectum, *Przeszły niedoskonały czas*, singulariter. *w małey liczbie*. Ego laudabam, *Ja chwaliłem*, tu laudabas, *ty chwaliłeś*, ille laudabat, *on chwalił*. Pluraliter, *w wielkiey liczbie*, nos laudabamus, *my chwaliliśmy*, vos laudabatis, *wy chwaliliście*, illi laudabant, *oni chwalili*. Præteritum perfectum, *Przeszły doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego laudavi, *Ja pochwaliłem*, tu laudavisti, *ty pochwaliłeś*, ille laudavit, *on pochwalił*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos laudavimus, *my pochwaliliśmy*, vos laudavistis, *wy pochwaliliście*, illi laudaverunt, vel laudavere, *oni pochwalili*. Præteritum plus quàm perfectum, *Przeszły więcey niżdoskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*. Ego laudaveram, *Ja pochwaliłem był*, tu laudaveras; *ty pochwaliłeś był*, ile laudaverat, *on pochwalił był*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos laudaveramus, *my pochwaliliśmy byli*, vos laudaveratis, *wy pochwaliliście byli*, illi laudaverant, *oni pochwalili byli*. Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego laudabo, *Ja będę chwalił*, *albo pochwalę*, tu laudabis, *ty będziesz chwalił*, *albo pochwalisz*, ille laudabit, *on będzie chwalił*, *albo pochwali*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos laudabimus, *my będziemy chwalić*, *albo pochwalemy*, vos laudabitis, *wy będziecie chwalić*, *albo pochwalicie*, illi laudabunt, *oni będą chwalić*, *albo pochwalą*.

Impera-

Imperativus Modus habet tempora duo. *Rozkazuiący sposob ma czasow dwa*, præsens, *teraźnieyszy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, tu lauda, *ty chwal*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, vos laudate, *wy chwalcie*. Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, tu laudato, *ty chwal więc albo potym*, ille laudato, *on niech chwali potym*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, vos laudatote, *wy chwalcie potym*, illi laudanto, *oni niech chwalą więc albo potym*.

Subjunctivus Modus habet tempora quinque, *Złączaiący Sposob ma czasow pięć*; Præsens, *Teraźnieyszy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego laudem, *Ja niechay chwalę*, tu laudes, *ty chwal*, ille laudet, *on niechay chwali*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos laudemus, *my chwalmy*, vos laudetis, *wy chwalcie*, illi laudent, *oni niech chwalą*. Præteritum imperfectum, *Przeszły niedoskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego laudarem, *Ja chwalitbym*, tu laudares, *ty chwalitbyś*, ille laudaret, *on chwalitby*. Pluraliter, *w wielkiey liczbie*, nos laudaremus, *my chwalilibyśmy*, vos laudaretis, *wy chwalilibyście*, illi laudarent, *oni chwaliliby*. Præteritum perfectum, *Przeszły doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Cùm ego laudaverim, *Gdy ia pochwalitem*, cùm tu laudaveris, *gdyś ty pochwalit*, cum ille laudaverit, *gdy on pochwalit*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, cum nos laudaverimus,

mus, *gdyśmy pochwalili*, cum vos laudaveritis, *gdyście wy pochwalili*, cum illi laudaverint, *gdy oni pochwalili.* Præteritum plus quàm perfectum, *Przeszły więcey niż doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego laudavissem, *Ja pochwalitbymbył*, tu laudavisses, *ty pochwalitbyśbył*, ille laudavisset, *on pochwalitby był.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos laudavissemus, *my pochwalibyśmy byli*, vos laudavissetis, *wy pochwalibyście byli*, illi laudavissent, *oni pochwalil by byli.* Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, cùm ego laudavero, *gdy ia pochwalę, albo chwalić będę*, cùm tu laudaveris, *gdy ty pochwalisz, albo chwalić będziesz*, cum ille laudaverit, *gdy on pochwali, albo chwalić będzie.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, cùm nos laudaverimus, *gdy my pochwalemy, albo chwalić będziemy*, cum vos laudaveritis, *gdy wy pochwalicie albo gdy wy chwalić będziecie*, cum illi laudaverint, *gdy oni pochwalą, albo chwalić będą.*

Infinitivus Modus habet tempora quinque, *Nieograniczony Sposob ma czasow pięć*, Præsens & præteritum imperfectum, *Teraźnieyszy Przeszły nie doskonały czas*, ut laudare, *iako chwalić.* Præteritum plus quàm perfectum. *Przeszły więcey niż doskonały czas*, ut laudavisse, *iako chwalić było.* Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, esse laudaturum, *że ten będzie chwalić*, esse laudaturam, *że ta będzie chwalić*, esse laudaturum,

turum, *że one będą chwalić.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, eſſe laudaturos, *że ci będą chwalić*, eſſe laudaturas, *że one będą chwalić.* Gerundia ſunt tria, *Noſzące ſą trzy*, laudandi, *chwalenia*, laudando, *chwaląc*, laudandum, *potrzeba chwalić*, Supina ſunt duo, *Konieczne ſą dwa*, laudatum, *chwalić*, laudatu, *ku chwaleniu.* Participia ſignificationis activæ ſunt duo, *Uczeſtnikow znaczenia ſprawuiącego ieſt dwa*, præſens, *teraźnieyſzy*, ut laudans, *iako chwalący* Futurum, *Przyſzły czas*, ut laudaturus, *iako maiący chwalić.*

Indicativus Modus habet tempora quinque, *Ukazuiący Spoſob ma czaſow pięć*, præſens, *teraźnieyſzy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego laudor, *mnie chwalą*, tu laudaris, vel laudare, *ciebie chwalą*, ille laudatur, *onego chwalą.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos laudamur, *nas chwalą*, vos laudamini, *was chwalą*, illi laudantur, *onych chwalą.* Præteritum imperfectum, *Przeſzły niedoſkonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, ego laudabar, *mnie chwalono*, tu laudabaris, vel laudabare, *ciebie chwalono*, ille laudabatur, *onego chwalono.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos laudabamur, *nas chwalono*, vos laudabamini, *was chwalono*, illi laudabantur, *onych chwalono.* Præteritum perfectum, *Przeſzły niedoſkonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego ſum vel fui laudatus, *Ja ieſtem albo byłem pochwalony, albo też mnie pochwalono*, tu es

vel

vel fuisti laudatus, *ty iesteś albo byłeś pochwalony*, ille est vel fuit laudatus, *on iest, albo był pochwalony*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos sumus vel fuimus laudati, *my iesteśmy albo byliśmy pochwaleni albo też nas pochwalono*, vos estis v. fuistis laudati, *wy iesteście albo byliście pochwaleni*, illi sunt v. fuerunt laudati, *oni są albo byli pochwaleni*. Præteritum plus quám perfectum, *Przeszły więcey niż doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego eram vel fueram laudatus, *Ja byłem dawno pochwalony*, tu eras vel fueras laudatus, *ty byłeś dawno pochwalony*, ille erat vel fuerat laudatus, *on był dawno pochwalony*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos eramus vel fueramus laudati, *my bylibyśmy dawno pochwaleni*, vos eratis vel fueratis laudati, *wy bylibyście dawno pochwaleni*, illi erant vel fuerant laudati, *oni byliby dawno pochwaleni*. Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego laudabor, *mnie będą chwalić, albo ia będę chwalony*, tu laudaberis, vel laudabere, *ciebie będą chwalić, albo ty będziesz chwalony*, ille laudabitur, *onego będą chwalić, albo on będzie chwalony*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos laudabimur, *nas będą chwalić, albo my będziemy chwaleni*, vos laudabimini, *was będą chwalić, albo wy będziecie chwaleni*, illi laudabuntur, *onych będą chwalić, albo oni będą chwaleni*. Imperativus Modus habet tempora duo, *Roskazuiący Sposób ma czasow dwa*.

*dwa*, præsens, *teraźnieyſzy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, tu laudare, *ciebie niech chwalą*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, vos laudamini, *was niech chwalą*. Futurum, *Przyſzły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, tu laudator, *ty będzieſz chwalony*, laudator ille, *niech będzie on chwalony potym*. Pluraliter, *w Wielkiey liczbie*, vos laudaminor, *wy będziecie potym chwaleni*, illi laudantor, *oni potym niech będą chwaleni*.

Subjunctivus Modus habet tempora quinque, *Złączaiący Sposob ma czaſow pięć*, præsens, *teraźnieyſzy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego lauder, *Mnie niech chwalą*, tu lauderis, vel laudere, *ciebie niech chwalą*, ille laudetur, *onego niech chwalą*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos laudemur, *nas niechay chwalą*, vos laudemini, *was niechay chwalą*, illi laudentur, *onych niechay chwalą*. Præteritum imperfectum, *Przyſzły niedoskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego laudarer, *mnie chwalonoby*, tu laudareris vel laudarere, *ciebie chwalonoby*, ille laudaretur, *onegoby chwalono*, *albo chwaliliby go*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos laudaremur, *nas chwalonoby*, vos laudaremini, *was chwalonoby*, *albo chwaliliby was*, illi laudarentur, *onychby chwalono*, *albo chwaliliby ich*. Præteritum perfectum, *Przeſzły doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, cum ego sim vel fuerim laudatus, *gdy ia ieſtem albo byłem pochwalony*, cum tu sis

vel fueris laudatus, *gdy ty iesteś albo byteś pochwalony*, cum ille sit vel fuerit laudatus, *gdy on iest albo był pochwalony*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, cum nos simus vel fuerimus laudati, *gdy my iesteśmy albo bylibyśmy pochwaleni*, cum vos sitis vel fueritis laudati, *gdy wy iesteście, albo bylibyście pochwaleni*, cum illi sint vel fuerint laudati, *gdy oni są albo byliby pochwaleni*. Praeteritum plus quám perfectum, *Przeszły więcey niż doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego essem vel fuissem laudatus, *Ja byłbym był pochwalony*, tu esses vel fuisses laudatus, *ty byłbyśbył pochwalony*, ille esset vel fuisset laudatus, *on byłbybył pochwalony*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos essemus vel fuissemus laudati, *my bylibyśmy byli pochwaleni*, vos essetis v. fuissetis laudati, *wy bylibyście byli pochwaleni*, illi essent vel fuissent laudati, *oni byliby byli pochwaleni*. Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego ero vel fuero laudatus, *Ja będę pochwalony*, tu eris vel fueris laudatus, *ty będziesz pochwalony*, ille erit vel fuerit laudatus, *on będzie pochwalony*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos erimus v. fuerimus laudati, *my będziemy pochwaleni*, vos eritis vel fueritis laudati, *wy będziecie pochwaleni*, illi erunt vel fuerunt laudati, *oni będą pochwaleni*.

Infinitivus Modus habet tempora quinque, *Nieograniczony Sposób ma czasów pięć*, Praesens, & prae-

& præteritum imperfectum, *Teraźnieyszy y przeszły niedoskonały czas*, laudari, *bydź chwalonym*. Præteritum perfectum & plus quàm perfectum; *Przeszły niedoskonały y więcey niż doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, esse vel fuisse laudatum, *bydź było chwalonym*, laudatam, *pochwalona*, laudatum, *pochwalone*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, esse vel fuisse laudatos, *bydź było pochwalonemi*, laudatas, *także* laudata, *bydź pochwalone*. Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, laudatum iri vel esse laudandum, *że ten będzie pochwalony*, laudandam, *że ta będzie pochwalona*, laudandum, *że to będzie pochwalone*. Pluraliter, *w wielkiey liczbie*, esse laudandos, *że będą pochwaleni*, laudandas, *że te będą pochwalone*. Participia significationis Passivæ sunt duo, *Uczestnikow znaczenia Cierpiącego iest dwa*. Præteritum *Przeszły*, ùt laudatus, *iako pochwalony*, laudata, *pochwalona*, laudatum, *pochwalone*. Futurum, *Przyszły czas*, ùt laudandus, *maiące bydź pochwalona*, laudandum, *maiący bydź pochwalone*.

Doceo est Verbum Activum, *Uczę iest słowo sprawuiące*, Figuræ simplicis, *Wyobrażenia prostego*, Conjugationis secundæ, *Staczania wtorego, albo drugiego*, quod conjugatur sic: *które się sprzęga tak*.

Indicativus Modus habet Tempora quinque, *Ukazuiący Sposob ma czasow pięć*, Præsens, *Teraźniey-*

*źniey-*

*źnieyſzy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego doceo, *Ja uczę*, tu doces, *ty uczyſz*, ille docet, *on uczy*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos docemus, *my uczemy*, vos docetis, *wy uczycie*, illi docent, *oni uczą*. Præteritum imperfectum, *Przeſzły niedoskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego docebam, *Ja uczyłem*, tu docebas, *ty uczyłeś*, ille docebat, *on uczył*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos docebamus, *my uczyliśmy*, vos docebatis, *wy uczyliście*, illi docebant, *oni uczyli*. Præteritum perfectum, *Przeſzły doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego docui, *Ja nauczyłem*, tu docuiſti, *ty nauczyłeś*, ille docuit, *on nauczył*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos docuimus, *my nauczyliśmy*, vos docuiſtis, *wy nauczyliście*, illi docuerunt vel docuere, *oni nauczyli*. Præteritum plus quam perfectum, *Przeſzły wiecey niż doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego docueram, *Ja uczyłem był*, tu docueras, *ty uczyłeśbył*, ille docuerat, *on uczyłbył*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos docueramus, *my uczyliśmy byli*, vos docueratis, *wy uczyliście byli*, illi docuerant, *oni uczyli byli*. Futurum, *Przyſzły czas*, ſingulariter, *w małey liczbie*, Ego docebo, *Ja będę uczył*, tu docebis, *ty będzieſz uczył*, ille docebit, *on będzie uczył*. Pluraliter, *w wielkiey liczbie*, nos docebimus, *my będziemy uczyć*, vos docebitis, *wy będziecie uczyć*, illi docebunt, *oni będą uczyć*.

Impe-

Imperativus Modus habet tempora duo; *Rozkazuiący sposób ma czasow dwa*, præsens, *teraźnieyszy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, tu doce, *ty ucz*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, vos docete, *wy uczcie*. Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, tu doceto, *ty ucz potym*, ille doceto, *on niech uczy potym*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, vos docetote, *wy uczcie więc, albo potym*, illi docento, *oni niech uczą więc albo potym*.

Subjunctivus Modus habet tempora quinque; *Złączaiący Sposób ma czasow pięć*; Præsens, *Teraźnieyszy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego doceam, *Ja niech uczę*, tu doceas, *ty ucz*, ille doceat, *on niech uczy*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*; nos doceamus, *my uczmy*, vos doceatis, *wy uczcie*, illi doceant, *oni niech uczą*. Præteritum imperfectum, *Przeszły niedoskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*; Ego docerem, *Ja uczyłbym*, tu doceres, *ty uczyłbyś*, ille doceret, *on uczyłby*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos doceremus, *my uczylibyśmy*, vos doceretis, *wy uczylibyście*, illi docerent, *oni uczyliby*. Præteritum perfectum, *Przeszły doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, cum ego docuerim, *gdy ia nauczyłem*, cum tu docueris, *gdyś ty nauczył*, cum ille docuerit, *gdy on nauczył*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, cùm nos docuerimus, *gdyśmy nauczyli*, cùm

vos

Vos docueritis, *gdyście wy nauczyli*, cùm illi docuerint, *gdy oni nauczyli.* Præteritum plus quám perfectum, *Przeszły więcey niż doskonały czas*, singulariter *w małey liczbie*, Ego docuissem, *Ja uczyłbymbył*, tu docuisses, *ty uczyłbyś był*, ille docuisset, *on uczyłbybył*. Pluraliter, *w wielkiey liczbie*, nos docuissemus, *my uczylibyśmy byli*, vos docuissetis, *wy uczylibyście byli*, illi docuissent, *oni uczyliby byli*. Futurum *Przyszły, czas*, singulariter, *w małey liczbie*, cùm ego docuero, *gdy ia będę uczył*; cùm tu docueris, *gdy ty będziesz uczył*, cùm ille docuerit, *gdy on będzie uczył.* Pluraliter, *w wielkiey liczbie*, cùm nos docuerimus, *gdy my będziemy uczyć*, cùm vos docueritis, *gdy wy będziecie uczyć*, cùm illi docuerint, *gdy oni będą uczyć.*

Infinitivus Modus habet Tempora quinque. *Nieograniczony Sposob ma czasow pięć.* Præsens & Præteritum imperfectum, *Teraźnieyszy i Przeszły niedoskonały czas*, ùt docere *iako uczyć*, Præteritum perfectum & plus quám perfectum, *Przeszły i więcey niż doskonały czas*, docuisse, *uczyć było.* Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, esse docturum, *że ten będzie uczyć*, esse docturam, *że ta będzie uczyć*, esse docturum, *że to będzie uczyć.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, esse docturos, *że ci będą uczyć*, esse docturas, *że te będą uczyć*, esse doctura, *że one będą uczyć.* Gerundia sunt tria, *Noszące są trzy*, decendi, *u-*



cze-

*czenia*, docendo, *ucząc*, docendum, *potrzeba uczyć*. Supina sunt duo, *Konieczne są dwa*, doctum, *uczyć*, doctu, *ku uczeniu*. Participia significationis Activæ sunt duo, *Uczestnikow znaczenia są dwa*, Præsens, *Teraźnieyszy*, ut docens, *iako uczący*. Futurum, *Przyszły czas*, ut docturus, *iako maiący uczyć*, doctura, *maiąca uczyć*, docturum, *maiące uczyć*.

Indicativus Modus habet Tempora quinque. *Ukazuiący Sposob ma czasow pięć*. Præsens, *Teraźnieyszy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego doceor, *mnie uczą*, tu doceris vel docere, *ciebie uczą*, ille docetur, *onego uczą*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos docemur, *nas uczą*, vos docemini, *was uczą*, illi docentur, *onych uczą*. Præteritum imperfectum, *Przeszły niedoskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego docebar, *mnie uczono*, tu docebaris vel docebare, *ciebie uczono*, ille docebatur, *onego uczono*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos docebamur, *nas uczono*, vos docebamini, *was uczono*, illi docebantur, *onych uczono*. Præteritum perfectum, *Przyszły doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego sum vel fui doctus, *Ja iestem albo byłem uczony*, tu es vel fuisti doctus, *ty iesteś albo byłeś uczony*, ille est v. fuit doctus, *on iest albo był uczony*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos sumus v. fuimus docti, *my iesteśmy albo bylibyśmy uczeni*, vos estis v. fuistis docti, *wy iesteście albo bylibyście uczeni*, illi sunt v. fue-

runt

runt docti, *oni są albo byli uczeni*. Præteritum plus quam perfectum, *Przeszły więcey niż doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego eram v. fueram doctus, *Ja byłem dawno uczony*, tu eras vel fueras doctus, *ty byłeś dawno uczony*, ille erat vel fuerat doctus, *on był dawno uczony*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos eramus vel fueramus docti, *my byliśmy dawno uczeni*, vos eratis vel fueratis docti, *wy bylibyście dawno uczeni*, illi erant vel fuerant docti, *oni byli dawno uczeni*. Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego docebor, *Mnie będą uczyć*; tu doceberis vel docebere, *ciebie będą uczyć*, ille docebitur, *onego będą uczyć*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos docebimur, *nas będą uczyć*, vos docebimini, *was będą aczyć*, illi docebuntur, *onych będą uczyć*.

Imperativus Modus habet tempora duo. *Roskazuiący Sposob ma czasow dwa*. Præsens, *teraźnieyszy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, tu docere, *ciebie niech uczą*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, vos docemini, *was niech uczą*. Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, docetor tu, *niechay cię uczą potym*, docetor ille, *niech onego uczą potym*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*; vos doceminor, *was niech nauczą potym*, illi docentor, *onych niech uczą potym*.

Subjunctivus Modus habet Tempora quinque. *Złączaiący Sposob ma czasow pięć*, Præsens, *Teraźniey-*

*źnieyſzy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego docear, *Mnie niech uczą*, tu docearis vel doceare, *ciebie niech uczą*, ille doceatur, *onego niech uczą*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos doceamur, *nas niech uczą*, vos doceamini, *was niech uczą*, illi doceantur, *onych niech uczą*. Præteritum imperfectum, *Przeſzły niedoskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego docerer, *Mnie uczonoby*, tu docereris vel docerere, *ciebie uczonoby*, ille doceretur, *onego uczonoby*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos doceremur, *nas uczonoby*, vos doceremini, *was uczonoby*, illi docerentur, *onych uczonoby*. Præteritum perfectum, *Przeſzły doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, cum ego sim vel fuerim doctus, *gdy ia ieſtem albo byłem uczony*, cum tu sis v. fueris doctus, *gdy ty ieſteś albo byłeś uczony*, cum ille sit vel fuerit doctus, *gdy on ieſt albo był uczony*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, cum nos ſumus vel fuerimus docti, *gdy ieſteśmy albo byliśmy uczeni*, cum vos sitis vel fueritis docti, *gdy wy ieſteście albo byliście uczeni*, cum illi sint vel fuerint docti, *gdy oni ſą albo byli uczeni*. Præteritum plus quám perfectum, *Przeſzły więcey niż doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego eſsem vel fuiſsem doctus, *Ja byłbym był uczony*, tu eſses vel fuiſses doctus, *ty byłbyś był uczony*, ille eſset vel fuiſset doctus, *on byłby był uczony*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos eſse-

mus

mus vel fuissemus docti, *my bylibyśmy byli uczeni*, vos essetis v. fuissetis docti, *wy bylibyście byli uczeni*, illi essent v. fuissent docti, *oni byliby byli uczeni*. Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, cum ego ero vel fuero doctus, *gdy ia będę uczony*, cum tu eris v. fueris doctus, *gdy ty będziesz uczony*, cum ille erit vel fuerit doctus, *gdy on będzie uczony*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, cum nos erimus vel fuerimus docti, *gdy my będziemy uczonemi*, cum vos eritis vel fueritis docti, *gdy wy będziecie uczonemi*, cum illi erunt vel fuerunt docti, *gdy oni będą uczoni*.

Infinitivus Modus habet tempora quinque, *Nieograniczony Sposob ma czasow pięć*, Præsens, & præteritum imperfectum, *Teraźnieyszy y przeszły niedoskonały czas*, laudari, *bydź chwalonym*. Præteritum perfectum & plus quam perfectum, *Przeszły niedoskonały i więcey niż doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, esse vel fuisse doctum, *bydź było uczonym*, doctam, *uczoną*, doctum, *uczone*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, esse vel fuisse doctos, doctas, docta, *bydź było uczonemi*. Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, doctum iri vel esse docendum, *że ten będzie uczony*, docendam, *że ta będzie uczona*, docendum, *że to będzie uczone*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, esse docendos, *że będą uczeni*, docendas, *że będą uczone*. Participia significationis Passivæ sunt duo.

*Uczest-*

*Uczestnikow znaczenia Cierpiącego są dwa.* Praeteritum. *Przeszły*, doctus, *uczony*, docta, *uczona*, doctum, *uczone*. Futurum, *Przyszły czas*, docendus, *maiący bydź uczony*, docenda, *maiąca bydź uczona*, docendum, *maiące bydź uczone*.

Indicativus Modus habet tempora quinque. *Ukazuiący Sposób ma czasow pięć*, praesens, *teraznieyszy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego lego, *Ja czytam*, tu legis, *ty czytasz*, ille legit, *on czyta*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos legimus, *my czytamy*, vos legitis, *wy czytacie*, ille legunt, *oni czytaią*. Praeteritum imperfectum, *Przeszły niedoskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego legebam, *Ja czytałem*, tu legebas, *ty czytałeś*, ille legebat, *on czytał*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos legebamus, *my czytaliśmy*, vos legebatis, *wy czytaliście*, illi legebant, *oni czytali*. Praeteritum perfectum, *Przeszły doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego legi, *Ja czytałem*, tu legisti, *ty czytałeś*, ille legit, *on czytał*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos legimus, *my czytaliśmy*, vos legistis, *wy czytaliście*, illi legerunt vel legere, *oni czytali*. Praeteritum plusquam perfectum, *Przeszły więcey niż doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego legeram, *Ja czytałem był*, tu legeras; *ty czytałeś był*, ille legerat, *on czytał był*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos legeramus, *my czytaliśmy byli*, vos legeratis,

*wy*

*wy czytaliście byli*, illi legerant, *oni czytali byli.* Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego legam, *Ja będę czytał*, tu leges, *ty będziesz czytał*, ille leget, *on będzie czytał.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos legemus, *my będziemy czytać*, vos legetis, *wy będziecie czytać*, illi legent, *oni będą czytać.*

Imperativus Modus habet Tempora duo. *Rozkazuiący Sposob ma czasow dwa.* Præsens, *Teraźnieyszy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, tu lege, *ty czytay.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, vos legite, *wy czytaycie.* Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, tu legito, *ty czytay potym.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, vos legitote, *wy czytaycie potym*, illi legunto, *oni niech czytaią potym.*

Subjunctivus Modus habet Tempora quinque. *Złączaiący Sposob ma czasow pięć*, Præsens, *Teraźnieyszy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego legam, *Ja niech czytam*, tu legas, *ty czytay*, ille legat, *on niech czyta.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos legamus, *my czytaymy*, vos legatis, *wy czytaycie*, illi legant, *oni niech czytaią.* Præteritum imperfectum, *Przeszły niedoskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego legerem, *Ja czytałbym*, tu legeres, *ty czytałbyś*, ille legeret, *on czytałby.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos legeremus, *my czytalibyśmy*, vos legeretis, *wy czytaliby-*

*byście*, illi legerent, *oni czytaliby*. Præteritum perfectum, *Przeszły doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, cùm ego legerim, *gdym ia czytał*, cùm tu legeris, *gdyś ty czytał*, cùm ille legerit, *gdy on czytał*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, cùm nos legerimus, *gdyśmy czytali*, cùm vos legeritis, *gdyście wy czytali*, cùm illi legerint, *gdy oni czytali*. Præteritum plus quam perfectum, *Przeszły więcey niż doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego legissem, *czytałbym był*, tu legisses, *ty czytałbyś był*, ille legisset, *on czytałby był*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos legissemus, *my czytalibyśmy byli*, vos legissetis, *wy czytalibyście byli*, illi legissent, *oni czytaliby byli*. Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, cùm ego legero, *gdy ia czytać będę*, cùm tu legeris, *gdy ty czytać będziesz*, cùm ille legerit, *gdy on czytać będzie*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, cùm nos legerimus, *gdy my czytać będziemy*, cùm vos legeritis, *gdy wy czytać będziecie*, cùm illi legerint, *gdy oni czytać będą*.

Infinitivus Modus habet Tempora quinque. *Nieograniczony Sposob ma czasow pięć*, Præsens & Præteritum imperfectum, *Teraźnieyszy i przeszły niedoskonały czas*, legere, *czytać*. Præteritum perfectum & plus quam perfectum, *Przeszły więcey niż doskonały czas*, legisse, *czytać było*. Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, esse

le-

lectúrum, *że ten będzie czytać*, eſſe lectúram, *że ta będzie czytać*, eſſe lectúrum, *że to będzie czytać*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, eſſe lectúros, *że ci będą czytać*, eſſe lectúras, *że te będą czytać*, eſſe lectúra, *że one będą czytać*. Gerundia ſunt tria, *Noſzące ſą trzy*, legendi, *czytania*, legendo *czytaiąc*, legendum, *potrzeba czytać*. Supina ſunt duo, *Konieczne ſą dwa*, lectum, *czytać*, lectu, *ku czytaniu*. Participia ſignificationis Activæ ſunt duo, *Uczeſtnikow znaczenia Sprawuiącego ſą dwa*, Præſens, *Teraźnieyſzy*, ùt legens, *iako czytaiący*. Futurum, *Przyſzły czas*, ùt lectùrus, *iako maiący czytać*, lectùra, *maiąca czytać*, lectùrum, *maiące czytać*.

Infinitivus Modus habet Tempora quinque. *Ukazuiący Spoſob ma czaſow pięć.* Præſens *Teraźnieyſzy czas*, ſingulariter, *w małey liczbie*, Ego legor, *mnie czytaią*, tu legeris vel legere, *ciebie czytaią*, ille legitur, *onego czytaią*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos legimur, *nas czytaią*, vos legimini, *was czytaią*, illi leguntur, *onych czytaią*. Præteritum imperfectum, *Przeſzły niedoskonały czas*, ſingular: *w małey liczbie*, Ego legebar, *mnie czytano*, tu legebaris, v. legebare, *ciebie czytano*, ille legebatur, *onego czytano*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos legebamur, *nas czytano*, vos legebamini, *was czytano*, illi legebantur, *onych czytano*. Præteritum perfectum, *Przeſzły doskonały czas*, ſingulariter, *w małey liczbie*,

*bie*, Ego ſum vel fui lectus, *Ja ieſtem albo byłem czytany*, tu es vel fuisti lectus, *ty ieſteś albo byłeś czytany*, ille est v. fuit lectus, *on ieſt ablo był czytany*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos ſumus v: fuimus lecti, *my ieſteśmy albo byliśmy czytani*, vos estis vel fuistis lecti, *wy ieſteście albo byliście czytani*, illi ſunt vel fuerunt lecti, *oni ſą albo byli czytani*. Præteritum plus quam perfectum *Przeſzły więcey niż doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego eram v. fueram lectus, *Ja byłem dawno czytany*, tu eras vel fueras lectus, *ty byłeś dawno czytany*, ille erat vel fuerat lectus, *on był dawno czytany*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos eramus v. fueramus lecti, *my byliśmy dawno czytani*, vos eratis vel fueratis lecti, *wy byliście dawno czytani*, illi erant v. fuerant lecti, *oni dawno byli czytani*. Futurum, *Przyſzły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego legar, *Mnie czytać będą*, tu legeris v. legere, *ciebie czytać będą*, ille legetur, *onego czytać będą*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos legemur, *nas czytać będą*, vos legemini, *was czytać będą*, illi legentur, *onych czytać będą*.

Imperativus Modus habet Tempora duo. *Rozkazuiący Spoſob ma czaſow dwa*, Præſens, *Teraznieyſzy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, tu legere, *ciebie niech czytaią*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, vos legimini, *was niech czytaią*. Futurum

*Przy-*

*Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, tu legitor, *ciebie potym niech czytaią*, ille legitor *onego potym niech czytaią*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, vos legiminor, *was niech potym czytaią*, illi leguntor, *onych potym niech czytaią*.

Subjunctivus Modus habet Tempora quinque, *Złączaiący Sposob ma czasow pięć*, Præsens, *Teraźnieyszy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego legar, *Mnie niech czytaią*, tu legaris vel legare, *ciebie niech czytaią*, ille legatur, *onego niechay czytaią*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos legamur, *nas niechay czytaią*, vos legemini, *was niechay czytaią*, illi legantur, *onych niechay czytaią*. Præteritum imperfectum, *Przeszłey niedoskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego legerer, *Mnie czytanoby*, tu legereris vel legerere, *ciebie czytanoby*, ille legeretur, *onego czytanoby*. Pluraliter; *W wielkiey liczbie*, nos legeremur, *nas czytanoby*, vos legeremini, *was czytanoby*, illi legerentur, *onych czytanoby*. Præteritum perfectum, *Przeszły doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, cùm ego sim vel fuerim lectus, *gdy ia iestem albo byłem czytany*, cùm tu sis vel fueris lectus, *gdy ty iesteś albo byłeś czytany*, cùm ille sit vel fuerit lectus, *gdy on iest albo był czytany*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, cùm nos simus vel fuerimus lecti, *gdy my iesteśmy albo byliśmy czytani*; cùm vos sitis vel fueritis lecti, *gdy wy iesteście albo byliście*

*czyta-*

*czytani*, cùm illi sint vel fuerint lecti, *gdy oni są albo byli czytani*. Præteritum plus quam perfectum, *Przeszły więcey niż doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego essem vel fuissem lectus, *Ja byłbym był czytany*, tu esses vel fuisses lectus, *ty byłbyś był czytany*, ille esset vel fuisset lectus, *on byłby był czytany*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos essemus vel fuissemus lecti, *my bylibyśmy byli czytani*, vos essetis vel fuissetis lecti, *wy bylibyście byli czytani*, illi essent vel fuissent lecti, *oni byliby byli czytani*. Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, cùm ego ero vel fuero lectus; *gdy ia będę czytany*, cùm tu eris vel fueris lectus, *gdy ty będziesz czytany*, cùm ille erit vel fuerit lectus, *gdy on będzie czytany*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, cùm nos erimus v. fuerimus lecti, *gdy my będziemy czytani*, cùm vos eritis vel fueritis lecti; *gdy wy będziecie czytani*, cùm illi erunt vel fuerint lecti, *gdy oni będą czytani*.

Infinitivus Modus habet Tempora quinque, *Nieograniczony Sposób ma Czasów pięć*, Præsens & Præteritum imperfectum, *Teraźnieyszy y przeszły niedoskonały czas*, legi; *bydź czytanym*. Præteritum perfectum & plus quam perfectum, *Przeszły więcey niż doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, esse vel fuisse lectum, *bydź było czytanym*, lectam; *czytaną*, lectum, *czytane*. Pluraliter, *W wiel-*

*wielkiey liczbie*, eſse vel fuiſse lectos, lectas, lecta, *bydź było czytanemi.* Futurum; *Przyſzły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, lectum iri, vel eſse legendum, *że ten będzie czytany*, legendam, *że ta będzie czytana*; legendum, *że to będzie czytane.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, eſse legendos, *że ci będę czytani*, legendas, legenda, *że te będą czytane.* Participia significationis Paſsivæ ſunt duo, *Uczeſtników znaczenia Cierpiącego ieſt dwa*, Præteritum, *Przeſzły czas*, lectus, *czytany*, lecta, *czytana*, lectum, *czytane.* Futurum, *Przyſzły czas*, legendus, *maiący bydź czytány*, legenda, *maiąca bydź czytana*, legendum, *maiące bydź czytane.*

Indicativus Modus habet Tempora quinque, *Ukazuiący Spoſob ma czaſow pięć*, Præſens, *Teraźnieyſzy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego audio, *Ja słyszę*, tu audis, *ty słyszysz*, ille audit *on słyszy.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos audimus, *my słyszemy*, vos auditis, *wy słyszycie*, illi audiunt, *oni słyszą* Præteritum imperfectum, *Przeszły niedoskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego audiebam, *Ja słyſzałem*, tu audiebas, *ty słyſzałeś*, ille audiebat, *on słyſzał.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos audiebamus, *my słyſzeliśmy*, vos audiebatis, *wy słyſzeliście*, illi audiebant, *oni słyſzeli.* Præteritum perfectum, *Przeſzły doskonały czas*, singulariter; *w małey liczbie*, Ego audivi, *Ja usłyſzałem*, tu audivisti, *ty usłyſzałeś*,

ille

ille audivit, *on usłyszał.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos audivimus, *my usłyszeliśmy*, vos audivistis, *wy usłyszeliście*, illi audiverunt vel audivere, *oni usłyszeli.* Præteritum plus quàm perfectum, *Przeszły więcey niż doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego audiveram, *Ja usłyszałem był*, tu audiveras, *ty usłyszałeś był*, ille audiverat, *on usłyszałby był.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos audiveramus, *my usłyszeliśmy byli*, vos audiveratis, *wy usłyszeliście byli*, illi audiverant, *oni usłyszeli byli.* Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego audiam, *Ja usłyszę albo będę słuchał*, tu audies, *ty usłyszysz albo będziesz słuchał*, ille audiet, *on usłyszy albo będzie słuchał.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos audiemus, *my usłyszemy albo będziemy słuchać*, vos audietis, *wy usłyszycie albo będziecie słuchać*, illi audient, *oni usłyszą albo będą słuchać.*

Imperativus Modus habet tempora duo. *Rozkazuiący Sposob ma czasow dwa*, Præsens, *teraźnieyszy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, tu audi, *ty słuchay.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, vos audite, *wy słuchaycie.* Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, tu audito; *ty słuchay potym*, ille audito, *on niech słucha potym.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*; vos auditote, *wy słuchaycie potym*, illi audiunto, *oni niech słuchaią potym.*

Subjunctivus Modus habet Tempora quinque,

Złą-

*Złączaiący Spoſob ma czaſow pięć*, Præſens, *Teraźnieyſzy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego audiam, *Ja niech słucham*, tu audias, *ty słuchay*, ille audiat, *on niech słucha*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos audiamus, *my słuchaymy*, vos audiatis, *wy słuchaycie*, illi audiant, *oni niech słuchaią*. Præteritum imperfectum, *Przeſzły niedoskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego audirem, *Ja bym słuchał albo słyſzałbym*, tu audires, *ty słyszałbyś*, ille audiret, *on słyſzałby*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos audiremus, *my słuchalibyśmy albo słyſzelibyś my*, vos audiretis, *wy słuchalibyście*, illi audirent, *oni słuchaliby*. Præteritum perfectum, *Przeſzły doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, cùm ego audiverim, *gdym ia usłyſzał*, cùm tu audiveris, *gdyś ty usłyſzał*, cùm ille audiverit, *gdy on usłyſzał*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, cùm nos audiverimus, *gdyśmy usłyſzeli*, cùm vos audiveritis, *gdyście wy usłyſzeli*, cùm illi audiverint, *gdy oni usłyſzeli*. Præteritum plusquam perfectum, *Przeſzły więcey niż doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego audiviſsem, *Ja usłyſzałbym był*, tu audiviſses, *ty usłyſzałbyś był*, ille audiviſset, *on usłyſzałby był*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos audiviſsemus, *my usłyſzelibyśmy byli*, vos audiviſsetis, *wy usłyſzelibyście byli*, illi audiviſsent, *oni usłyſzeliby byli*. Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w*

*ma-*

*małey liczbie*, cùm ego audivero, *gdy ia usłyfzę*; cùm tu audiveris, *gdy ty usłyfzyfz*, cùm ille audiverit, *gdy on usłyfzy*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, cùm nos audiverimus, *gdy my usłyfzemy*, cùm vos audiveritis, *gdy wy usłyfzycie*, cùm illi audiverint, *gdy oni usłyfzą*.

Infinitivus Modus habet Tempora quinque, *Nieograniczony Spofob ma czafow pięć*, Præfens & Præteritum imperfectum, *Teraźnieyfzy i przefzły niedoskonały czas*, audire, *słyfzeć*. Præteritum perfectum & plus quam perfectum, *Przefzły więcey niż doskonały czas*, audivifse *słyfzeć było*. Futurum, *Przyfzły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, efse auditurum, *że ten będzie słuchać*, efse audituram, *że ta będzie słuchać*, efse auditurum, *że to będzie słuchać*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, efse audituros, *że ci będą słuchać*, efse audituras, *że te będą słuchać*, efse auditura, *że one będą słuchać*. Gerundia funt tria, *Nofzące fą trzy*, audiendi *słuchania*, audiendo *słuchać*, audiendum *potrzeba słuchać*. Supina funt duo, *Konieczne fą dwa*, auditum, *słuchać*, auditu *ku słuchaniu*. Participia significationis Activæ funt duo, *Uczeftnikow znaczenia Sprawuiącego ieft dwa*, Præfens, *Teraźnieyfzy czas*, ùt audiens, *iako słyfzący*. Futurum, *Przyfzły czas*, ùt auditurus, *iako maiący słuchać*, auditura, *maiąca słuchać*, auditurum, *maiące słuchać*.

Indicativus Modus habet Tempora quinque,

*Uka-*

*Ukazuiący Sposob ma czasow pięć*, Præsens, *Teraźnieyszy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego audior, *Mnie słuchaią*, tu audiris vel audire, *ciebie słuchaią*, ille auditur, *onego słuchaią*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos audimur, *nas słuchaią*, vos audimini, *was słuchaią*, illi audiuntur, *onych słuchaią*. Præteritum imperfectum, *Przeszły niedoskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego audiebar, *Mnie słyszano*, tu audiebaris vel audiebare, *ciebie słyszano*, ille audiebatur, *onego słyszano*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos audiebamur, *nas słyszano*, vos audiebamini, *was słyszano*, illi audiebantur, *onych słyszano*. Præteritum perfectum, *Przeszły doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego sum v. fui auditus *Ja iestem albo byłem słyszany*, tu es v. fuisti auditus *ty iesteś albo byłeś słyszany*, ille est vel fuit auditus, *on iest albo był słyszany*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos sumus vel fuimus auditi, *my iesteśmy albo byliśmy słyszani*, vos estis vel fuistis auditi, *wy iesteście albo byliście słyszani*, illi sunt vel fuerunt auditi, *oni są albo byli słyszani*. Præteritum plus quam perfectum, *Przeszłey więcey niż doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego eram v. fueram auditus, *Ja byłem dawno słyszany*, tu eras v. fueras auditus, *ty byłeś dawno słyszany*, ille erat vel fuerat auditus, *on był dawno słyszany*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos eramus

mus v. fueramus auditi, *my byliśmy dawno słyſzani*, vos eratis vel fueratis auditi, *wy byliście dawno słyſzani*, illi erant v. fuerant auditi, *oni dawno byli słyſzani*. Futurum, *Przyſzły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego audiar, *Mnie usłyſzą*, tu audieris v. audiere, *ciebie usłyſzą*, ille audietur, *onego usłyſzą*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos audiemur, *nas usłyſzą*, vos audiemini, *was usłyſzą*, illi audientur, *onych usłyſzą*.

Imperativus Modus habet tempora duo, *Rozkazuiący Spoſob ma czaſow dwa*, præſens, *teraźnieyſzy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, tu audire, *ciebie niech słuchaią*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, vos audimini, *was niech słuchaią*. Futurum, *Przyſzły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, tu auditor, *ciebie potym niech słuchaią*, ille auditor *onego potym niech słuchaią*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, vos audiminor, *was niech potym słuchaią*, illi audiuntor, *onych potym niech słuchaią*.

Subjunctivus Modus habet Tempora quinque, *Złączaiący Spoſob ma Czaſow pięć*, Præſens, *Teraźnieyſzy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego audiar, *Mnie niechay słuchaią*, tu audiaris v. audiare, *ciebie niechay słuchaią*, ille audiatur, *onego niechay słuchaią*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos audiamur, *nas niechay słuchaią*, vos audiamini, *was niechay słuchaią*, illi audiantur, *onych niechay słuchaią*. Præteritum imperfectum, *Przeſzły niedoskonały*

nały

nały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego audirer, *Mni słyſzanoby*, tu audireris v. audirere, *ciebie słyſzanoby*, ille audiretur, *onego słyſzanoby*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos audiremur, *nas słyſzanoby*, vos audiremini, *was słyſzanoby*, illi audirentur, *onych słyſzanoby*. Præteritum perfectum, *Przeſzły doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, cum ego sim vel fuerim auditus, *gdy ia ieſtem albo byłem słyſzany*, cum tu sis vel fueris auditus, *gdy ty ieſteś albo byłeś słyſzany*, cum ille sit v. fuerit auditus, *gdy on ieſt albo był słyſzany*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, cùm nos simus v. fuerimus auditi, *gdy my ieſteśmy albo byliśmy słyſzani*, cùm vos sitis vel fueritis auditi, *gdy wy ieſteście albo byliście słyſzani*, cùm illi sint vel fuerint auditi, *gdy oni ſą albo byli słyſzani*. Præteritum plus quam perfectum, *Przeſzły więcey niż doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*; Ego eſsem vel fuiſsem auditus, *Ja byłbym był słyſzany*, tu eſses vel fuiſses auditus, *ty byłbyś był słyſzany*, ille eſset v. fuiſset auditus, *on byłby był słyſzany*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos eſsemus vel fuiſsemus auditi, *My bylibyśmy byli słyſzani*, vos eſsetis vel fuiſsetis auditi, *wy bylibyście byli słyſzani*, illi eſsent v. fuiſsent auditi, *oni byliby byli słyſzani*. Futurum, *Przyſzły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, cùm tu eris v. fueris auditus, *gdy ty będzieſz słyſzany*, cùm ille

erit v. fuerit auditus, *gdy on będzie słyſzany.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, cùm nos erimus vel fuerimus auditi, *gdy my będziemy słyſzani*, cùm vos eritis v. fueritis auditi, *gdy wy będziecie słyſzani*, cùm illi erunt v. fuerunt auditi, *gdy oni będą słyſzani.*

Infinitivus Modus habet Tempora quinque; *Nieograniczony Spoſob ma czaſow pięć*, Præſens & Præteritum imperfectum, *Teraźnieyſzy y Przeſzły niedoskonały czas*, audiri, *bydź słyſzanym.* Præteritum perfectum & plus quam perfectum, *Przeſzły doskonały i więcey niż doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, eſse v. fuiſse auditum, *bydź było słyſzanym*, auditam, *słyſzaną*, auditum, *słyſzane*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, eſse v. fuiſse auditos, auditas, audita, *bydź było słyſzanemi.* Futurum, *Przyſzły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, auditum iri, vel eſse audiendum, *że ten będzie słyſzany*, audiendam, *że ta będzie słyſzana*, audiendum, *że to będzie słyſzane.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, auditum iri, v. eſse audiendos, *że ci będą słyſzani*, audiendas, audienda, *że te będą słyſzane.* Participia significationis Paſsivæ ſunt duo, *Uczeſtnikow znaczenia Cierpiącego ieſt dwa*, Præteritum, *Przeſzły*, auditus, *słyſzany*, audita, *usłyſzana*, auditum, *słyſzane.* Futurum, *Przyſzły czas*, audiendus, *maiący bydź słyſzany*, audienda, *maiąca bydź słyſzana*, audiendum, *maiące bydź słyſzane.*

Opta-

Optativus Modus habet Tempora quinque; *Żądaiący Sposob ma czasow pięć*, quibus additur utinam, *do których się przydaią Osoby boday, albo day Boże*, Præsens, & Præteritum imperfectum, *Teraźnieyszy y przeszły niedoskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, utinam ego audirem, *obym ia słyszał, albo bodaiem słyszał, albo day Boże abym słyszał*, utinam tu audires, *obyś ty słyszał*, utinam ille audiret, *oby on słyszał.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, utinam nos audiremus, *obyśmy słyszeli*, utinam vos audiretis, *obyście wy słyszeli*, utinam illi audirent, *oby oni słyszeli.* Præteritum perfectum, *Przeszły doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, utinam ego audiverim, *obym ia usłyszał*, utinam tu audiveris, *obyś ty usłyszał*, utinam ille audiverit, *oby on usłyszał.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, utinam nos audiverimus, *obyśmy usłyszeli*, utinam vos audiveritis, *obyście wy usłyszeli*, utinam illi audiverint, *oby oni usłyszeli.* Præteritum plus quam perfectum, *Przeszły więcey niż doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, utinam ego audivissem, *ia bodaybym był usłyszał*, utinam tu audivisses, *ty bodaybyś był usłyszał*, utinam ille audivisset, *on bodayby był usłyszał.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, utinam nos audivissemus, *bodaybyśmy byli usłyszeli*, utinam vos audivissetis, *bodaybyście wy byli usłyszeli*, utinam illi audivissent, *oni bodayby byli usłyszeli.* Futurum, *Przyszły czas*,

singulariter, *w małey liczbie*, utinam ego audiam, *day Boże abym ia potym usłyszał*, utinam tu audias, *day Boże abyś ty potym usłyszał*, utinam ille audiat, *day Boże aby on potym usłyszał.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, utinam nos audiamus, *day Boże abyśmy potym usłyszeli*, utinam vos audiatis, *day Boże abyście wy potym usłyszeli*, utinam illi audiant, *day Boże aby oni potym usłyszeli*

Potentialis Modus habet Tempora quinque, *Mogący Sposob ma czasow pięć*, & easdem terminationes, *i też same kończenia* in omnibus Temporibus, *we wszystkich czasach*, & Personis, *i Osobach*, quas habet Modus Subjunctivus, *ktore ma Złączaiący sposob*, præter primam Personam, *oprocz pierwszey Osoby*, numeri singularis, *liczby małey* Temporis Futuri, *czasu przyszłego*, quæ debet desinere in rim, non ire, *ktora się na tę syllabę powinna kończyć*, & explicatur hic Modus per hæc tria Verba, *i wykłada się ten Sposob przez te trzy Słowa*, possum, *mogę*, debeo, *powinienem*, volo *chcę*.

Permissivus Modus habet Tempora quinque, *Dopuszczaiący Sposob ma czasow pięć*, & terminationes eas omnes, *i kończenia te wszystkie*, quas habet Modus Subjunctivus, *ktore ma Sposob Złączaiący*, & adduntur illi hæ duæ dictiones in Polonico, *i przydaią się mu te dwa słowa w Polskim*, *day to*, *daymy to*, exempligratia, *naprzykład*, *day*

*to że iesteś bywały w rzeczach*, sis versatus, *daymy to że się poprawią niedbalcy*, emendaverint negligentes.

Sum Verbum Substantivum, *Jestem Słowo Istotne*, Generis Neutrius, *Rodzaiu Oddzielnego*, conjugationis anomalæ, *sprzążenia nierownego*, quod conjugatur sic, *które się sprząga tak.*

Indicativus Modus habet Tempora quinque, *Ukazuiący Sposob ma czasow pięć*, Præsens, *Teraźnieyszy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego sum, *Ja iestem*, tu es, *ty iesteś*, ille est, *on iest.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos sumus *my iesteśmy*, vos estis, *wy iesteście*, illi sunt, *oni są.* Præteritum imperfectum, *Przeszły niedoskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego eram *Ja bywałem*, tu eras, *ty bywałeś*, ille erat, *on bywał.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos eramus, *my bywaliśmy*, vos eratis, *wy bywaliście*, illi erant, *oni bywali.* Præteritum perfectum, *Przeszły doskonaly czas*, singulariter, *w małey liczbie*; Ego fui, *Ja byłem*, tu fuisti, *ty byłeś*, ille fuit, *on był.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos fuimus *my byliśmy*, vos fuistis, *wy byliście*, illi fuerunt vel fuere, *oni byli.* Præterium plus quam perfectum, *Przeszły więcey niż doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego fueram, *Ja byłem dawno*, tu fueras, *ty byłeś dawno*, ille fuerat, *on był dawno.* Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos

fuera-

fueramus, *my byliśmy dawno*, vos fueratis, *wy byliście dawno*, illi fuerant, *oni byli dawno*. Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, ego ero, *ia będę*, tu eris, *ty będziesz*, ille erit, *on będzie*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos erimus, *my będziemy*, vos eritis, *wy będziecie*, illi erunt, *oni będą*.

Imperativus Modus habet Tempora duo, *Roskazuiący Sposob ma czasow dwa*. Præsens *Teraźnieyszy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, tu esto, *ty bądź*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, vos estote, *wy bądźcie*. Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, tu esto, *ty bądź więc*, ille esto, *on niech będzie więc*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, vos estote, *wy bądźcie potym*, illi sunto, *oni niech będą potym*.

Subjunctivus Modus habet Tempora quinque. *Złączaiący Sposob ma czasow pięć*. Præsens, *Teraźnieyszy czas*, singulariter, *w małey liczbie*, Ego sim, *Ja niech będę*, tu sis, *ty bądź*, ille sit, *on niech będzie*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos simus, *my bądźmy*, vos sitis, *wy bądźcie*, illi sint, *oni niech będą*. Præteritum imperfectum, *Przeszły niedoskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, ego essem, *ia byłbym*, tu esses, *ty byłbyś*, ille esset, *on byłby*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos essemus, *my bylibyśmy*, vos essetis, *wy bylibyście*, illi essent, *oni byliby*. Præteritum perfectum,

ctum, *Przeszły doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, cùm ego fuerim, *gdy ia byłem*, cùm tu fueris, *gdy ty byłeś*, cùm ille fuerit, *gdy on był*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, cùm nos fuerimus, *gdy my byliśmy*, cùm vos fueritis, *gdy wy byliście*, cùm illi fuerint, *gdy oni byli*. Præteritum plus quam perfectum, *Przeszły więcey niż doskonały czas*, singulariter, *w małey liczbie*, ego fuissem, *ia był bym był*, tu fuisses, *ty był byś był*, ille fuisset, *on był by był*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, nos fuissemus, *my bylibyśmy byli*, vos fuissetis, *wy bylibyście byli*, illi fuissent, *oni byli bybyli*. Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, cùm ego fuero, *gdy ia będę*, cùm tu fueris, *gdy ty będziesz*, cùm ille fuerit, *gdy on będzie*. Pluraliter, *W wielkiey liczbie*, cùm nos fuerimus, *gdy my będziemy*, cùm vos fueritis, *gdy wy będziecie*, cùm illi fuerint, *gdy oni będą*.

Infinitivus Modus habet Tempora quinque. *Nieograniczony Sposób ma czasów pięć*. Præsens, & Præteritum imperfectum, *Teraźnieyszy i Przeszły niedoskonały czas*, esse *bydź*, Præteritum perfectum & plus quam perfectum, *Przeszły i więcey niż doskonały czas*, fuisse *bydź było*. Futurum, *Przyszły czas*, singulariter, *w małey liczbie*, fore vel esse futurum, *że ten będzie*, futuram, *że ta będzie*, futurum, *że to będzie*. Pluraliter, *W wielkiey*

kiey

*kiey liczbie*, esse futuros, *że ci będą*, futuras, futura, *że te będą*. Futurus, *Przyszły*, futura, *przyszła*, futurum, *przyszłe*.

## FORMATIONES.

Principia formationum sunt tria, *Początki formacyi są trzy*, scilicet, *to iest*, Præsens, *Teraźnieyszy czas*, Præteritum, *Przeszły*, & Supinum, *i Konieczny*.

Laudo unde formatur? á nullo formatur, quare? quia cætera ab illo formantur, quæ cætera? omnia Præsentia, omnia Præterita imperfecta & Futurum Modi Indicativi, Imperativi, & Optativi, vel omnia Tempora quæ terminantur in bam, bo, am, em, rem, re.

Laudabam formatur á secunda persona Modi Indicativi Temporis præsentis, Numeri singularis, quæ est laudas, mutata litera s. in syllabam bam, fit laudabam.

Laudari formatur a suo vero activo, quod est laudare, mutata litera e. in lit: i. fit laudari.

Laudavi á nullo formatur, quare? quia cætera ab illo formantur, quæ cætera? omnia Præterita perfecta, omnia præterita plus quám perfecta & Futurum Modi Subjunctivi & Permissivi, vel omnia Tempora, quæ terminantur in ram rim, ssem, ro, sse.

Lau-

Laudaveram formatur a prima perſona Modi Indicativi, Temporis Præteriti perfecti, Numeri singularis, quæ est laudavi, mutatá literá i, in litera e. & erit laudave, additá ſyllabá ram, fit laudaveram.

Laudabo formatur à ſecunda perſona Modi Indicativi, Temporis præſentis quæ est laudas, mutatá literá s. in ſyllabam bo, fit laudabo.

Lauda formatur à ſecunda perſona Modi Indicativi, Temporis præſentis, Numeri singularis quæ eſt laudas, abjectá literá s. fit lauda.

Laudato formatur á tertia perſona Modi Indicativi, Temporis preſentis, Numeri singularis, quæ est laudat, additá literá o. fit laudato.

Laudem formatur à ſecunda perſona Modi Indicativi, Temporis præſentis, Numeri singularis, quæ est laudas, mutatá ſyllabá as. in ſyllabam, em. fit laudem.

Laudarem formatur à ſecunda perſona Modi Indicativi, Temporis præſentis, Numeri singularis, quæ est laudas, mutatá literá s. in ſyllabam rem, fit laudarem.

Laudaverim formatur à prima perſona Modi Indicativi Temporis Præteriti perfecti, Numeri singularis, quæ est laudavi, mutatá literá i. in literam e. & erit laudave, & additá ſyllabá rim, fit laudaverim.

Lau-

Laudavifsem formatur à prima perfona Modi Indicativi, Temporis Præteriti perfecti, quæ est laudavi, additá fyllabá fsem, fit laudavifsem.

Laudavero formatur à prima perfona Modi Indicativi, Temporis Præteriti perfecti, quæ est laudavi, mutatá literá i. in literam e. & erit laudave, & additá fyllabá ro. fit laudavero.

Laudare formatur à fecunda perfona Modi Indicativi, Temporis Præfentis Numeri singularis, quæ est laudas, mutatá literá s. in fyllabam re. fit laudare.

Laudavifse formatur à prima perfona Modi Indicativi, Temporis Præteriti perfecti, quæ est laudavi, additá fyllabá fse. fit laudavifse.

Efse laudaturum non formatur, fed fuppletur ex Accufativo Futuri Participii & verbo efse.

Laudandi formatur à Genitivo Participii qui est, laudans, laudantis, mutatá fyllabá tis. in fyllabas di. do. dum. fit laudandi, laudando, laudandum.

Laudatum laudatu, à nullo formatur, quia ab illo Præteritum & futurûm Participii formatur.

Laudans formatur à prima perfona Modi Indicativi, Temporis Præteriti imperfecti, quæ est laudabam, mutatá fyllabá bam. in literas ns. fit laudans.

Laudaturus formatur à Supino posteriori; quod est laudatu, additá fyllabá rus. fit laudaturus.

Laudor formatur à ſuo vero activo, quod est laudo, additá literá r fit laudor.

Laudabar formatur à ſuo vero activo, quod eſt laudabam; mutatá literá m in lit: r. fit laudabar.

Laudatus ſum vel fui, non formatur, ſed ſuppletur ex Præterito Participii laudatus, & verbo ſubſtantivo ſum vel fui.

Laudatus eram vel fueram non formatur, ſed ſuppletur ex Præterito Participii laudatus, & verbo ſubſtantivo eram vel fueram.

Laudabor formatur à ſuo vero activo, quod est laudabo, additá literá r. fit laudabor.

Laudare formatur à ſuo vero activo quod eſt lauda, additá ſyllabá re. fit laudare.

Laudator formatur à ſuo vero activo, quod est laudato, additá literá r. fit laudator.

Lauder formatur à ſuo vero activo, quod est laudem, mutatá literá m. in lit: r. fit lauder.

Laudarer formatur à ſuo vero activo, quod est laudarem, mutatá literá m. in lit: r. fit laudarer.

Laudatus sim vel fuerim non formatur, ſed ſuppletur ex Præterito Participii laudatus, & verbo ſubſtantivo sim vel fuerim.

Laudatus eſsem vel fuiſsem, non formatur; ſed ſuppletur ex Præterito Participii laudatus, & verbo ſubſtantivo eſsem vel fuiſsem.

Laudatus ero vel fuero, non formatur, ſed

ſup-

ſuppletur ex Præterito participii laudatus & verbo ſubſtantivo ero vel fuero.

Laudatum eſse vel fuiſse. non formatur, ſed ſuppletur ex Præterito participii laudatus, & verbo ſubſtantivo eſse vel fuiſse.

Laudatus formatur à ſupino poſteriori, quod est laudatu, additá literá s. fit laudatus.

Laudandus formatur à genitivo Participii; qui est laudans, laudantis, mutatá ſyllabá tis. in ſyllabas dus, da, dum. fit laudandus, laudanda, laudandum.

## PROVERBIA

Wszyſtkim Ucznìom nietylko w Szkołach Farnych, ale też w wyżſzych zoſtaiącym do uczenia się bardzo potrzebne do mowienia przy stołach, i do rożnych dyskurſów służące.

*Bog pomocą temu bywa, kto go na ratunek wzywa,*
Deus invocantibus ſe præsto eſt.

*Przed zaczęciem iakiey ſprawy, odday Bogu honor prawy.*
Imprimis Deo ſupplica.

*Bog dla grzechow zagniewany, prożbą bywa ubłagany,*
Flectitur iratus, voce rogante Deus.

*Kto rano wſtaie, temu Pan Bog daie.*
Mane ſurgenti, dat Deus cuncta bona.

*Kto nie ma umieiętności, niech się uczy przy pilności,*
Diſcat qui neſcit, nam sic ſapientia creſcit.

Jeſt

*Jest to cnota nad cnotami, trzymać ięzyk za zębami,*
Eximia est virtus præstare silentia rebus.
*Pańska łaska na pstrym koniu iezdzi.*
Gratia Magnatum nescit habere statum.
*Kto naukę miewa, ubogim nie bywa.*
Artem qui sequitur, rarò pauper reperitur.
*Usz się z młodości umieiętności,*
Disce bonas artes, tenero quas tempore tractes.
*Gdy życie twoie cnotliwe, niedbay na mowy złośliwe,*
Cùm rectè vivis non cures verba malorum.
*Jeżli postradasz wszystkiego, broń sławy honoru twego,*
Omnia si Perdes, famam servare memento.
*Cokolwiek czynisz patrz końca.*
Quidquid agis prudenter agas & respice finem.
*Czyń dobrze za życia twego, doydziesz spoczynku wiecznego.*
Fac bene dum vivis, post mortem vivere si vis.
*Godziny się nie wracaią, iako woda upływaią,*
Et fugiunt horæ, more fluentis aquæ.
*Nie urodzi sowa sokoła, tylko iako i sama.*
Non procul à proprio stipite poma cadunt.
*Niegodzien ten nic dobrego, ktory nie ucierpiał złego,*
Dulcia non meruit, qui non gustavit amara.
*Niemiła iest taka praca, za ktorą niebywa płaca.*
Est labor ingratus, quem præmia nulla seqvuntur.
*Człowiek tak, a Pan Bog inak,*
Homo proponit, Deus disponit.

*Nie-*

*Niemasz w świecie nic gorszego, nad człowieka niewdzięcznego,*

Ingrato homine nil peius terra fovet.

*Na złe pytanie, żadne odpowiadanie,*

Inutilis quæstio solvitur silentio.

*Każdy tam ciągnie, gdzie się ulągnie,*

Nititur in Patriam, quisq; redire suam.

*Komu pieniędzy przybywa, o więcey staranie miewa,*

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.

*Kto ma piękne obyczaie, taki się szlachcicem staie,*

Nobilitas morum, plus valet quam genitorum.

*Kiedy czego pozbędziemy, wten czas tego żałuiemy,*

Non agnoscitur bonum nisi amissum.

*Nie rządź się w cudzym domu,*

Non sis curiosus in aliena domo.

*Długą mową pogardzaią, krotkiey teraz zażywaią;*

Longa solent sperni, gaudent brevitate moderni.

*Nie masz na świecie nic nowego,*

Nil novi sub sole.

*Ludzi słowa dewinkuią, zwierze powrozy krępuią;*

Verba ligant homines, animalia cætera funes.

*Kto niesłucha Rodzicow, ten słucha katowskich biczow*

Audi carnificem, spernens audire Parentes.

*Patrz siebie samego, nie notuy nikogo,*

Nosce te ipsum.

*Wiele złego na iednego,*

Nec Hercules contra plures.

Jedna

*Jedna iaskołka nie przynosi wiosny,*
Una hirundo non facit ver.
*Żadnego nie masz bez ale;*
Nondum sunt visi, qui caruêre nisi.
*Gdzie złe przypadki, tam przyiaciel rzadki,*
Cùm fortuna perit, nullus amicus erit.
*Nie wszyscy Swięci bywaią, co Kościoły nawiedzaią;*
Non omnes Sancti, qui calcant limina Templi.
*Słuchać Panu niezawadzi, kiedy sługa dobrze radzi,*
Utile consilium servi, ne temperis unquam.
*Staranie czyni siwemi, choć niebywaią letnemi;*
Cura facit canos, quamvis homo non habet annos.
*Tylko rydel á motyka ta ich rozerwać może;*
Hunc nisi mors, adimet mihi nemo.
*Gość na bankiet nieprosżony, nie bardzo bywa uczczony;*
Hospes non invitatus, recedit sæpè ingratus.
*Choć kto iest wzrostu małego, często doznasz mocnym iego;*
Corporis exigui vires, contemnere noli.
*Dla przyiaciela nowego nieopuszczay starego;*
Novos parans amicos ne oblivisceris veterem.
*Cudzych defektow nigdy nie uważay;*
Alterius defectum aut factum ne carpseris unquam
*Kiedy się łyka drą, w ten czas ie drzyi;*
Dum subera suberant, subera, suberare memento.

*Kto ieſt z nieſzczęścia cudzego oſtrożnym, ieſt za mędrego*
Felix quem faciunt aliena pericula cautum.
*Kto chce co ſprawić, trzeba się zabawić,*
Qui vult bene fari, debet prius præmeditari.
*O pobożność przy pokorze trudno bywa w każdym dworze*
Exeat ex aula, qui cupit eſse pius.
*Jedno ſaſa, drugie do laſa,*
Diſparibus bobus non benè trahitur currus.
*Za tanie pieniądze psy mięso iedzą,*
Vili empta canibus digna.
*Bog takiego nieopuści, ktory się na niego spuści.*
Qui considit in Domino, nunquam confuſus eſt.
*Z iakim kto przeſtaie, takim się ſam ſtaie,*
Cum bono bonus eris, cum perverſo perverteris.
*Co ma kogo potkać, nigdy go nie minie,*
Prædestinata neminem fallunt.
*Gdy się kto o co frasuie, nierad na ten czas żartuie,*
Difficile eſt triſti fingere mente jocum.
*Jeden ieſt ſposob urodzenia, á tysiąc zginienia,*
Una eſt naſcendi, moriendi mille figuræ.
*Częſto ſą radości, początkiem żałości,*
Gaudia principium, noſtri ſunt ſæpè doloris.
*Co się prędko wznieci, nie długo się świeci,*
Quod citò ſit, citò perit.
*Pokorney ſzyie, miecz się nie imie,*
Corpora magnanimo eſt proſtraſse leoni.
*Jakie drzewo taki owoc,*
Qualis quoq; arbor, tales ſolet edere fructus.

*Nigdy*

*Nigdy śmierć nie iest bez przyczyny,*
Mors aliquam causam semper habere solet.

*Kto się chce uchronić zdrady, niech zdrowey zażywa rady,*
Consilio factum, non pænitet esse peractum.

*Kiedy trwoga, to do Boga.*
Dum pugnant Graij, fugiunt ad Templa Troiani.

*Na pochyłe drzewo i kozy skaczą,*
Et minimæ vires frangere quassa valent.

*Jedna nędza niedokuczy,*
Nulla calamitas sola.

*Potrzeba prawo łamie,*
Necessitas frangit legem.

*Trudno co wziąć z ubogiego.*
Nemo dat quòd non habet.

*Jako ty Rodzice swoie, tak cię uczczą dziatki twoie,*
Quæ feceris Parentibus eadem à liberis expecta.

*Przypadki lżeysze przeyzrzane, á niżeli niespodziane,*
Prævisa ante, minùs lædere tela solent. *vel*
Prævisa jacula minùs feriunt.

*Kto się raz na ukropie sparzy, i na zimną wodę dmucha,*
Tranquillas, etiam naufragus horret aquas.

*Miło wspomnieć na przeszłe rzeczy,*
Dulcis est recordatio præteritorum.

*Każda liszka swoy ogon chwali,*
Quisq; suum laudat, quamvis laudabile non sit.

*Nie zaſypia w nocy śmiele, ten kto ma pieniędzy wiele,*

Dormit nocte parùm, poſseſsor divitiarum.

*Kto złym pobłaża, dobrych uraża,*

Nocet bonis, qui parcit malis.

*Cwiczenie rozum ſprawuie, przechadzka siły ſzanuie,*

Vexatio dat intellectum, agitatio vires.

*Każdego twarz pokazuie, iakim się wewnątrz znayduie,*

Est facies teſtis, quales intrinſecus estis.

*Nie wdaway się w cudze rządy,*

In alienam meſsem, noli immittere falcem.

*Bez prace nie będą kołace,*

Sine labore, non erit panis in ore.

*Gniew bez siły nic nie ieſt,*

Vana eſt sine viribus ira.

*Bez pracy trudno doſtąpić honoru,*

Virtus promotore carens, non ſurgit in altum.

*O zdrowiu naywiękſze staranie mieć potrzeba,*

Prima cura ſalutis.

*Wſzędzie dobrze, a w domu naylepiey,*

Nihil eſt jucundius lectulò domesticò.

*Z dwoyga złego mnieyſze obieramy,*

Ex duobus malis unum minus eligendum eſt.

*Dobra potrawa zdrowemu, chleb z ſerem dany onemu,*

Caſeus & panis ſunt optima fercula ſanis.

*Ten ieſt mądry, kto cierpliwy, à na zawſze nieskwapliwy,*

Nemo ſapiens nisi patiens.

*Do tego nas chętka ciągnie co się nie godzi,*
Nitimur in vetitum ſemper cupimusq; negata.
*Gdzie nie możeſz przeskoczyć tam trzeba podleść,*
Faſtigio caput ſubmitte,
*U ſzczupaka ogon, à u karpia głowa nayſmacznieyſza,*
Lucium à cauda carpionem à capite lauda.
*Ponoś rożne utrapienia, chceſzli doſtąpić zbawienia,*
Aſpera cuncta ſubi, si vis ſuper æthera ſcribi.
*Patrz żeś liche ſtworzenie, pomniey na życia skończenie*
Diſce quid es & eris, memor eſto quod morieris.
*Kiedy będzieſz na bankiecie iezyk wiele niech nieplecie,*
Dum convivaris, caveas ne multa loquaris.
*Jak ſobie żażywota pościeleſz, tak się po śmierci wyśpisz,*
Ex meritis vitæ dependet ite venite.
*Może ten iść w drogę śmiele, co nie ma pieniędzy wiele,*
Cantabit vacuus coram latrone viator.
*Złote gory obiecuiesz, à ołowianych niedaiesz,*
Aurea promittis, nec plumbea dona dediſti.
*Zwyczaynie kto się w czym czuie, o ſobie mowę miarkuie,*
Conſcius ipſe ſibi de ſe putat omnia dici.
*Siła bez rady ſzwankuie,*
Vis consilii expers, mole ruit ſua.
*Mądry Polak po ſzkodzie,*
Poſt mala prudentior.

*Babka*

*Babka z wozku kołkom łży ;*
Curru levato citiùs vertitur rota.
*Wiele obiecuią, á nic nie daruią,*
Pollicitis dives, quilibet eſse poteſt.
*Kole prawda w oczy,*
Veritas odium parit.
*Śmierć nie zna prawa żadnego, bierze z Panem ubogiego,*
Mors neſcit legem, tollit cum paupere Regem.
*Nikomu nie wierz, nikt cię nie zdradzi,*
Nemini crede nemo te fallet,
*Żaden dwiema Panom ſłużyć nie może,*
Nemo poteſt Dominis unquam ſervire duobus.
*Jak cię widzą tak cię piſzą,*
In quali te vident panno, in tali collocaris ſcamno.
*Podczas nocy ciemney, nie ieſt gość przyiemny,*
Hoſpes nocturnus, fit importunus,
*Co nowego to miłego,*
Novitas gratiſsima rerum.
*Bliżſza koſzula ciała, a niżeli ſuknia,*
Proximus quisque sibi.
*Naymężnieyſzym nazwiy tego, kto się zwycięża ſamego,*
Fortior qui ſe quàm fortiſsima mœnia vincit.
*Przez co kto grzeſzy, przez to karany bywa,*
Per quæ quis peccat, per eadem punitur.
*Każdemu w ſwoiey nauce biegłemu wierzyć potrzeba,*
Unicuiq, in ſua arte perito credendum eſt.

*Jakie*

*Jakie życie człowiek wiedzie, taki koniec iego będzie,*
Qualis vita, finis ita,
*Chcącemu nie masz nic trudnego,*
Volenti nihil difficile.
*Mądry głowie dość dwie słowie,*
Sat sapienti.
*Łatwo ten zgadnie, kto Książki dopadnie,*
Ex libro doctus quilibet esse potest.
*Często się to przyda, sam się głupi wyda,*
Sæpè loquax verbis, proditur ipse suis.
*Często się rzeczy trafiaią, co się z imieniem zgadzaią,*
Conveniut rebus nomina sæpè suis.
*Byś miał wszystkie świata części, w iedney się trumnie pomieści,*
Omne capax movet urna nomen.
*Choćby kto świat obszedł kołem, nie będzie sowa sokołem,*
Si fuit hic asinus, non ibi fiet eqvus.
*Niemiło na gościa tego, ktory iest do dnia trzeciego,*
*Ryby choć dobre bywaią, w trzeci dzień się przyiadaią*
Post tres sæpê dies vilescit piscis & hospes.
*Ten iest przyiaciel prawdziwy, kto iest w nieszczęściu życzliwy,*
Amor probatur in adversis.
*Y między złemi, znaydziesz dobrego,*
Etiam inter spinas crescunt rosæ.

Na

*Na kogo przymowka, na siebie słowka,*
Aliena carpens vitia dissimulat sua.
*Wszystkie uciechy światowe, przemiiać zawsze gotowe,*
Gaudia non remanent, sed fugitiva volant.
*Podleysze srebro od złota; nad złoto zaś droższa cnota,*
Vilius est argentum auro, virtutibus aurum.
*Powinna bydź temu płaca, za ktorą podięta praca,*
Dignus est operarius mercede sua.
*Szczęśliwym się ten mianuie, kto spokoynie dni rachuie,*
Felix qui potuit, tranquillum ducere vitam.
*Słowem tylko nadrabiaią, uczynkiem nie wykonaią,*
De verbis quantum vis de opere nihil.
*Trzy tylko palce pracuią, insze członki boleść czuią,*
Tres digitti scribunt, cætera membra dolent.
*Gdy odwłoka w rzeczach bywa, zawsze onym iest szkodliwa,*
Tolle moras, semper nocuit differe paratis.
*Kto pomiernie ie i piie, ten zawsze naydłużey żyie,*
Pone gulæ metas, ut sit tibi longior ætas.
*Trudno między ludzi wiele, o prawdziwe przyiaciele,*
Millibus ex multis, vix unus fidus amicus.
*Niewiadomość grzechu nie czyni,*
Ignorantia non facit peccatum.
*Dotąd noszą wodę w dzbanie, poki iemu ucha stanie,*
Usibus assiduis sictilis urna perit.

*Wiel-*

*Wielkiey ten ieſt ſzczęśliwości, kto poiął rzeczy skrytości,*

Felix qui ponit rerum cognoſcere cauſam.

*Na wyſokie wieże i gory, biią pioruny z natury,*

Feriunt ſummos fulmina montes.

*Nie iednakowe wſzyſtkim ſzczęście służy,*

Fortuna non omnibus una.

*Kiedy przyidzieſz między wrony, tak też krakay iak i ony,*

Dum veneris Romam, Romano vivito more.

*Co ſobie obiecuiemy, tego nie doſtępuiemy,*

Fallitur augurio, ſpes bona ſæpè ſuo.

*Jeſt w tym roſtropność każdego, gdy ma affekt do drugiego,*

Flagitat æqualem, prudens sibi quisq; ſodalem.

*Natura ciągnie wilka do lasa,*

Trahit quemquè voluptas.

*Nie nazyway trwałym tego, co nie ma ſpoczynku ſwego,*

Quod caret alterna requie, durabile non eſt.

*Pociecha ieſt ſtrapionego, widząc w nieſzczęściu drugiego,*

Gaudia ſunt miſeris, ſocios habuiſse doloris.

*Kto się kocha w prożnowaniu, w wielkim będzie narzekaniu,*

Otia quisquis amat, væ mihi poſtea clamat.

*Uczynki dobre bywaią, ktore do Boga zmierzaią,*

Quidquid agunt homines intentio judicat omnes.

Im

*Im ieſt początek trudnieyſzy, tym poſtępek fortunnieyſzy:*

Flebile principium, melior fortuna ſequetur.

*Kto niedotrzymuie wiary z tey mu też odmierza miary,*

Frangenti fidem, fides frangitur eidem.

*Choć przed honorem unika, kiedy godzien ten go potyka,*

Honor fugientem ſequitur, ſequentem fugit.

*Gdy kto honoru doſtaie, odmiennym się zaraz ſtaie,*

Honores mutant mores, ſed rarò in meliores.

*Przyłoż do nauk pilności, doſtąpiſz potym godności,*

Sis vigilans ſemper, vigilantia ſola coronat.

*Kto nic nie mowi, na wſzyſtko pozwala,*

Qui tacet conſentire videtur.

*Rana się zgoi, á słowo się nie zgoi,*

Ensis vulnerat corpus mentem oratio.

*Nikt się śmierci nie uchroni, żadne lekarſtwo nie zbroni,*

Contra vim mortis, non eſt medicamen in hortis.

*Dobrze ten gości traktuie, co weſołość pokazuie,*

Dat benè dat multum, qui dat cum munere vultum.

*Przez inſzego odprawiona powinność zdaie się bydź ważna,*

Qui per alium facit, per ſe facere videtur.

*Po weſołości, pełno żałości,*

Sequitur poſt gaudia luctus.

*Przez nauki do honoru droga,*

Artibus ingenuis quæsita eſt gloria multis.

Jak

*Jak ia chcę tak niech będzie,*
Sic volo, sic jubeo, ſtat pro ratione voluntas.
*W ten czas koniec woyny tuſzę gdy nieprzyiaciel bez duſze,*
Pugna ſuum finem, cum jacet hostis habet.
*Kto czego niewdzięczen, ten tego nie godzien,*
Ab ingratis beneficia tolluntur.
*Kowal tego nie wykuie, czego natura negnie,*
Quod natura negat, reddere nemo poteſt.
*Rad nie rad musiał uczynić,*
Non tam libenter quam reverenter.
*Kto światowe ma weſele, dozna potym ſmutku wiele,*
Hic miſer eſt & erit, qui mundi gaudia quærit.
*Młodość nieſtateczna bywa, do wiatru się przyrownywa,*
Juventus ut ventus, ſæpè mutatur per horas.
*Taki ludzie zwyczay maią że na końcu poſpieſzaią,*
In fine motus velocior.
*Kto czego niewiadomy ten tego nie pragnie,*
Ignori nulla cupido.
*Kogo w lichych ſzatach widzą, z tego insi często ſzydzą,*
In vili veſte, nemo tractatur honeſte.
*Nie wielkie ieſt podziwienie, po weſelu zaſmucenie,*
Hæc ſunt conſveta, conitari tristitia læta.
*Nie Bogu przyiemnemi, ktorzy do grzechow chętnemi,*
Cæleſti Domino nunquam placuère ſceleſti.
*Spoſob na krzywdy ieſt, onych zapomnienie,*
Injuriarum remedium oblivio.

Ła-

*Łatwiey rzecz wymowić, niżeli uczynić,*
Facilius ista dicuntur quàm fiunt.
*Cierpliwość wszystko zwycięża,*
Patientia vincit omnia.
*Cnota pochwalona, niech będzie wsławiona;*
Laudata virtus crescat.
*Nie iest mądrość w tym leżuchu, ktory w miętkim sypia puchu,*
Non jacet in molli veneranda scientia lecto,
*Niemasz w świecie nic trwałego, każdy mądry zdania tego,*
Omnia sunt hominum tenui pendentia filò.
*Każdy prawu śmiertelnemu, podlega nieuchronnemu,*
Omnia sub leges mors vocat atra suas.
*Widzieć a nie zażyć, nie wielka obrada,*
Quid juvat aspectus, si non conceditur usus.
*Poznać zaraz z mowy, iakiey kto iest głowy,*
Lingua est indicium animi.
*Śmierć za pasem, á życie na tyczku,*
Tempora longa tibi vitæ promittere noli.
*Trafił z deszcza pod rynnę,*
Incidit in scyllas vollens vitare Charibdes.
*Niewychodź z domu twoiego, uydziesz nieszczęścia wszelkiego,*
Sede domi tutus eris.
*Mniema leniwy że łaią gdy go kiiem okładaią,*
Pigrum dum stimulant verbera verba putat.

*Nie-*

*Niewiele mądrości maią ktorzy się wʃtroiach kochaią,*
In veſtimentis non eſt ſapientia mentis.
*Gdy się dobrze brzuch przepości niewybiera z chleba ości,*
Jejunu stomachus rarò vulgaria tenuit.
*Gdy pieska biią, niech się lewek boi,*
Pœna ad unum, metus ad omnes.
*Cicha woda brzegi podrywa,*
Quod tegitur, majus creditur eſse malum.
*Gdy za trzecim kołataniem nieotworzą, odeyść potrzeba,*
Ter pulſare licet, si non aperitur abito.
*Rzecz niepodobna wszyʃtkiego się nauczyć,*
Errando diſcimus.
*Po iedzeniu ʃtać albo chodzić potrzeba,*
Poſt menſam ſtabis, vel paſsus mille meabis.
*Dobry trunek na ʃrasunek,*
Potus lætificat cor hominis.
*Nadzieia omylna bywa,*
Spes alit & fallit.
*Nie zawsze wʃtarannych zabawach zoʃtawać potrzeba*
Interpone tuis interdum gaudia curis.
*Porządkiem rzeczy chwalone bywaią,*
Ordo eſt anima rerum.
*Na co kto chcący pozwala, w tym krzywdy nie ma,*
Volenti & convenienti non fit injuria.
*Co do mnie nienależy, o to się niepytam,*
Quod extra me, nil ad me.

Choć

tkim
da-
u,
cia

*Choć ma piękne obyczaie, kto pyszny brzydkim się staie,*
Inquinat egregios, adjuncta superbia mores.
*Z poyzrenia samego, poznać co dobrego,*
Ex ungve cegnoscitur Leo, ex pollice Gigas.
*Rzecz oczywista dowodu nie potrzebuie,*
Quod patet expressè, non est probare necesse.
*Słow iak pieniędzy zażywać potrzeba,*
Verbis ut nummis utendum est.
*Niedługo pytaią, kto nie wie o czym gadaią,*
Per verbum nescio, solvitur omnis quæstio.
*Ostrożnie mow bez naruszenia sławy bliźniego,*
Disce verecundo sanctius ore loqui.
*Starzy do porady, a młodzi do boiu,*
Est robur juvenum consiliumq; Senum.
*Nie iest to głowy moiey rozum,*
Non ego sum satis ad tantæ præconia laudis.
*Po rybach orzechy, po mieśnych potrawach ser ieść potrzeba,*
Post pisces nux sit, post carnes caseus adsit.
*Służ Bogu samemu, nie światu nędznemu,*
Uno serviri Deo, sunt cætera fraudes.
*Podczas śmierci bogatego, pełno gości w domu iego*
Cum moritur dives, concurrunt undiq; Cives.
*Kiedy umiera ubogi, nikt nie wnidzie w iego progi,*
Cum moritur pauper, vix venit unus & alter.
*Niepodobna rzecz iednemu wiele utrzymać interessów,*
Pluribus intentus minor est ad singula sensus.

*Kto napaſtuie zbroynego, ſzuka razu śmiertelnego,*
Qui infeſtat fortem, hic prætendit mortem.
*Wierſzopiſzom i malarzom wſzyſtko się godzi.*
Pòétis & pictoribus omnia licent.
*Za nic to ieſt co umiesz, gdy nikogo nie nauczysz,*
Scire tuum eſt nisi quod scis, hoc sciat alter,
*Jedna to godzina ſprawi, co się przez długi czas opuściło,*
Hoc una hora dabit quod totus annus negavit.
*Każdy mądry od końca rzeczy zaczyna,*
Sapiens eſt á fine incipere.
*Mnie się z tego nic nie zawiąże,*
Mihi isthinc nec seritur nec meritur.
*Ten ieſt uczonym prawdziwie, który żyie świątobliwie;*
Si Chriſtum discis credito cuncta scies.
*Za żywota twego wſpomoż ubogiego,*
Da tua dum tua sunt, poſt mortem jam tua non sunt.
*Przy ſtole nikomu nieprzymawiay,*
Absint offensæ cùm fit celebratio mensæ.
*Przeciwko bliżniemu co masz, wymow iemu,*
Clara pacta, claros faciunt amicos.
*Ucieczka winnym czyni.*
Fuga facit reum.
*Zle nabyte rzeczy nie długo trwaią,*
Male parta cito dilabuntur.
*Nie wszyſtko wszyscy, dokazać możemy;*
Non omnia poſsumus omnes.

*Pragniesz długiego żywota, czemuż ci miła niecnota,*
Cur multum peccas, si multum vivere curas.
*Nikomu pieczone gołąbki ſame do gęby nie polecą,*
Nulli de Cælis aſsa columba venit.
*Trafiła kosa na kamień,*
Durus contra durum non faciunt murum.
*Nie zdrowo na noc obciążać żołądka,*
Ex magna cæna, ſtomacho fit maxima pæna.
*Znośnieyſza ieſt rzecz nie bydź przyiętym a niżeli odrzuconym,*
Turpius eijcitur quam non admittitur hospes.
*Nie przeſtaway z dworem, bo przypłacisz worem,*
Vive tibi & longe Nomina magna fuge.
*Kto śpiewa dwa razy się modli,*
Qui cantat bis orat.
*Do czego się kto z młodu przyzwyczai niezáraz pozbędzie tego,*
Quod nova teſta capit in vetera sapit.
*Lepiey mieć więcey aniżeli mniey,*
Melius eſt abundare quam deficere.
*Kto się rodzi umierać musi,*
Cui contingit nasci reſtat mori.
*Co się raz ſtało rozſtać się nie może,*
Quod factum eſt, aliter fieri nequit.
*Nie ieſt mądrego, mowić o zdrowiu życia długiego;*
Non eſt credere mihi sapientis dicere vivam.



Quid

